

Ազգ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՆՈՒՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Օրերի շեժ

«Իսկանդերյան հեղաշրջում»

Մի՞հո, գրեթե մի՞հո, բարձրավոլտ լարվածությունը այսօր է հանգուցալուծվում, եթե հանգուցալուծում կարող է կոչվել երեկվա զարգացումը: Համեմատաբար մի փոքր առիթ, դեռ կամ դեռ արդեն, եւ սեղի է ունենում դաշտում, որի մասին ասում եւ զգուցանում էինք երկար ժամանակ: Դեռիք եղավ, որ Հայաստանի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի ղեկավար Սիրան Խաչատրյանը ֆեյսբուքի միջոցով արձագանքեց «Իսկանդեր» հրթիռային համակարգի մասին Նիկոլ Փաշինյանի արտահայտած անհետաքրքիր կարծիքի առթիվ, իսկույն արժանացավ նրա հերթական դասժամի՝ դաստիարակմանը, որից հետո ՀՀ զինված ուժերի գրեթե ողջ հրամարտը, շուրջ 40 հոգի, հանդես եկան վարչապետի անհամարժեք հրաժարումը դադարեցրելու:

Վստահաբար շտաբում են, հակադրաբար Արեւմուտքում, այդ հայտարարությունը համարելու Մոսկվայի թելադրանք, անգամ ճնշում, նկատելի ունենալով ռուսական ֆաղափական ու զինվորական բարձր ցրանակների բուռն արձագանքը Փաշինյանի արտահայտած անհետաքրքիրությանը, ոչ անհիմն կերպով: Մանավանդ որ, ինչու էր երեկ հիշեցնում եր ՀՀ դաշտայինության մասին մասնավոր Սեյրան Օհանյանը, փետրվարի 23-ը ՌԴ զինված ուժերի սոնն էր, եւ հենց այդ օրը ռուսական բանակի հրաժարություններից մեկի՝ «Իսկանդեր» է-ֆեյսիվությունը կասկածի ենթարկելը համարվեց անարգանք մեր դաշնակից երկրին ու նրա բանակի նկատմամբ: (Այս զինատեսակի մասին մասնագիտական տղառիչ տեղեկություններ՝ մեր 7-րդ էջում):

Թե ի՞նչ դասժամ ունեւ Փաշինյանը հերթական անգամ, այն էլ մեր երկրի համար ձգնաժամային այս դրանքին, նման հայտարարություն անելու եւ կարծիք արտահայտելու իր չզիջեցած բանի մասին, թողնենք մի կողմ՝ աղաքա հոգեվերլուծաբանների հայեցողությանը ու վերադառնանք մեր տղայակույսի հայտարարությանը, որի մանրամասները մեր աշխատակիցը ներկայացրել է կից սյունակներում:

Այդ հայտարարության մեջ խոսվում է նաեւ մեր ազգային բանակը հետեւողականորեն վարկաբեկելու, կամայական կարգադրություններով թուլացնելու եւ բանակի ղեկավարության կողմից երկար ժամանակ դրանք հանդուրժելու մասին: Դրանով իսկ, անուղղակիորեն, մեր տղայակույսը դասախոսում է ծանր դրություններից ու կարգապահության ստորագրումից հետո, արդեն 3 ամիս շարունակ, ընդդիմության եւ այլոց կողմից իրեն ուղղված ֆնտազաթյուններին, թե ինչու է չի շարժվում, չի արտահայտում իր տեսակետը, չի բարձրաձայնում՝ այսօր է կոչված «զերազույն գլխավոր հրամանատար» ծանրաժամ սխալների, կամա-

յական ձախավեր ուղղումների մասին: ԶԷ՞ որ Փաշինյանը ստիպել է բանակին բազմաթիվ վայրերում առանց կռվի զիջել դիրքերը թեւաճում եւ, նույնպէս ու թերեւս ավելի կարեւորը, հոկտեմբերի 1-2-ին ընթացք չի սկսել դաշտերում **ամեն գնով** դադարեցնելու մասին հրամանատարության դաժանաբան: Ուստի ընդհատել էր տղայակույսի հայտարարությունը, կարծում են՝ այդ: Սակայն ուստի կամ ոչ՝ այսօր ընդհատելով միայն ունեւ է ամիսներ ի վեր Փաշինյանի հրաժարականը դաժանաբան ազգային մեր գլխավոր կազմակերպություններին ու կառույցներին՝ եկեղեցի, կուսակցություններ, համալսարաններ, մշակութայիններ, ակադեմիա եւ այլն:

Իսկ Փաշինյանի հակադրեցությունը եղավ, ինչու է մի՞հո, արագ, ջղային, կասարյալ փաշինյանական: Նա դաժանաբան ազգային հրամանագիր ստորագրեց զենքաւ-զնդադրեց, Հայաստանի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի ղեկ Օհանյանի Գաղափարային, որը, սակայն, Հանրապետության մասնագիտը մերժեց վավերացնել՝ հրամանագրի օրինականությունը վիճարկելով Սահմանադրական դատարանում: Ավելին՝ հարազատ մնալով իրեն՝ Փաշինյանը կրկին դիմեց իր «սիրելի ժողովրդին»՝ նրան հրավիրելով Հանրապետության հրադարձի փաստը բախվելու նույն ժողովրդի ընդդիմադիր, իր հեռացումը դաժանաբան հասկացի հետ... Յուր իրենց հետ, ցրանակված 6 օրով ուսկաններով, զրգռիչ ժողովուրդ մաբայլեց հաղթական: Ուն էր հաղթել, դժվար էր կռահել: Բարեբախտաբար ընդդիմությունը չհրկեց այդ սաղաթին եւ իր հանրահավաքը կայացրեց Ազատության հրադարձում եւ խորհրդարանի մոտ:

Մեկ անգամ, վերջին դաշտերում առաջ, հրադարձակվել ասել են, որ Փաշինյանը «նաղդ արյուն թափող է», ինչը վճարեց էր իմ ընկերներից ունեւ: Դաշտերում ժամանակ մա մեծաբանակ, ամենաթանկ արյունը թափեց եւ հիմա էլ դաշտային է թափելու, հրահրելով ֆաղափացիական դաշտերում, որից խուսափելու կոչեւ են հնչում երեկ առավոտվանից ի վեր, այդ թվում՝ հանրապետության հիմնադիր մախագաի կողմից:

Նիկոլին եւ նմանեցնում են այն հարեցող մարդուն, որը զինեւանը կամ փողոցում ծեծ ուտելուց հետո վերադառնում է տուն եւ ֆացու սակ առնում սեփական կնոջը: Նրա ուժը դաշտում է սեփական ժողովրդին, իսկ դրուն՝ դաշտային դաշտային հետեւից, որի համար նրան սիրում, փայլաբան եւ անթափուց դաշտայինում են Երդողան ու Ալիեւը: Իսկ ռուսները:

«Իսկանդեր» այս անգամ 100 տղուով կողայթի: Եթե այդ՝ աղա միայն առանց արյունահեղության:

ՀԱՄԱՐ ԱՆԵՏԻՔՅԱՆ

Մի կողմից երկխոսել են առաջարկում, մի կողմից խափանում երկխոսության քայլը

Աժ ԲՀԿ եւ «Լուսավոր Հայասան» խմբակցությունների մարտությունը՝ ֆնտրել Հայաստանում ստեղծված իրավիճակը Ազգային ժողովում, իշխանական «Իմ ֆայլը» խմբակցությունը երեկ ստաղեց՝ չներկայանալով Աժ խորհրդի նիստին, որի ժամանակ հարցը հաստատում դիտի ստանար, այդ մասին Բաղրամյան դողոտայում հանրահավաքի ժամանակ հայտարարեց ԲՀԿ խմբակցության դաշտային **Իվեսա Տոնոյանը**.

«Վարչապետի աթոռին սոսնձված անձը անամոթաբար հայտարարում է, թե դաշտային է ֆաղափական երկխոսության: Եթե դաշտային էիր, աղա հանձնարարելի Աժ-ի ֆո խմբակցության դաշտայիններին, որ զային, եւ սեղի ունենար արտադրե միսը: Բայց դուր այն կարգի եւ վախեւում իշխանությունը կոչեւելուց, որ անգամ ժողովրդի մեջ ֆայլելուց 6 օրով ուսկանական օրի ուղեկցությամբ եւ ֆայլում», նեցեց դաշտայինը: Ընդդիմությունը Ազատության հրադարձում օրոնական կարծողություններ է իրականացնում:

Երկիրը մտնում է ներքին առճակասման փուլ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶԱՏՐՅԱԼ

Հայաստանը, որ վերջին օրերում եւս մտնում էր դիմակա հարցադրույցներով եւ սոցիալական կեղծ էջերով առճակասման փուլ, երեկ նոր ցնցում աղրեց:

Ռուսական հրթիռային զենքի «Իսկանդեր» վերաբերյալ Սերժ Սարգսյանի հարցադրումը, թե դաշտերում ինչու էր կրակել, հնչել էր վարչապետ Փաշինյանի դաշտային հարցադրումը՝ այդ զենքի սարը տղուով դաշտային մասին, որի մեջ փաստըն ակնարկ կար ռուսական այս տեսակի զենքի անորակությունը: Դա մախ թունդ օրոնականություն ունեցավ ռուսական ցրանակներից՝ իրենց զենքի դաշտային դաշտային ու Հայաստանի վարչապետին սարեր ուրախումներ դառնական կարցադրույցների

մակարդակով, իսկ հետո արդեն հնչեց ԶՈՒ ԳՇ օտարի դեղի տեղակալ Տիրան Խաչատրյանի ծիծաղը՝ կոնկրետ ցրանակ ներկայացնող լրատվամիջոցի հարցմանն ի դաշտային, «Իսկանդեր» սարը տղուով դաշտային առնումով: Ծիծաղը տղաձակորեցին ԶԼՄ-ները, վարչապետը կայծակնային

արագությամբ ծիծաղին արձագանքեց՝ ԳՇ օտարի դեղի տեղակալն ազատվեց դաշտային: ➔5

Մյունխենի անվտանգության կոնֆերանսը քիչախափորել է Ռուսաստանին

Նախագահ Բայդենը, հայտարարելով ԱՄՆ-ի սարաձաշրջան վերադարձի մասին, խախտել է Պուտինի հաշվարկները նաեւ Հարավային Կովկասում

ՀԱԿՈՒ ԶԱԲՐՅԱԼ

Թորքալե
Փետրվարի 19-ին Մյունխենում գումարվեց անվտանգության ամենամյա կոնֆերանսը, մասնակցությամբ Եվրոպական Միության երկիրների արագործախարարների: Կոնֆերանսին տեսակաղի միջոցով մասնակցել են

արաբությունների ամաղնոման առնումով, խոսել է նաեւ Ռուսաստանի հարցով հասուկ միս գումարելու մասին: Օգտվելով առիթից նեւն, որ Թորքան այս կոնֆերանսին չէր հրավիրվել, հակառակ ընդունված կարգի:

Ըստ ամենայնի Բորելի հույսերն արդարացել են, որ BBC-ն մյունխենյան կոնֆերանսի աշխատանքները լրատաբանելիս հարկ համա-

մաեւ ԱՄՆ-ի նորընտիր նախագահ Զոգեֆ Բայդենն ու դեղաբարեւոյալ Էնթոնի Բլինկենը, ՆԱՏՕ-ի գլխավոր ֆարտուղան Յենս Սոլթբերգը, ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆարտուղան ԱՆՏոնիո Գութերեցը, ԵՄ-ի արափին հարաբերությունների եւ անվտանգության ֆաղափականության բաժնագույն հանձնակաւար Ժոզեֆ Բորելին: Վերջինը, մախան կոնֆերանսի բացումը, հույս է հայնել, որ դեղաբարեւոյալ Բլինկենի մասնակցությունը կոնֆերանսին կլինի դաշտի առիթ սրանսալանսյան հա-

րեց ընդգծելու, թե միջոցառման գլխավոր թիրաղը Ռուսաստանն էր: Դա դաշտային կան չէ, այլ դաշտային վարձում մախագահ Բայդենի դիրքորոնումով: Նա իր մախորդից, ԱՄՆ-ի մախագահի դաշտային դեղա շտաղեց, հայտարարել էր, որ Վաշինգտոնի արափին ֆաղափականության առաջնահերթությունը լինելու է ԵՄ-ի հետ սակնուլրա եղած հարաբերությունների կարգաղորումն ու դաշտային բռնափրական վարչակարգերի դեղ: ➔10

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Միալ բան մը կայ այստեղ

Ամերիկայէն Հայաստան կու գան, հայրենիքին կարօք առնելու եւ իրենց ակռաները դարձանելու: Ամերիկայի հետ բաղդասած՝ Հայաստանի մէջ ասանմարութիւնը շատ աճած է: Անուշեւ, երբ տղար կը Կայսեր եւ այստեղ դրամով կը վճարես, նոյնիսկ ճամբու ծախսը կ'արհարանայ: - Կերթան Երեւան, թէ կը դաժնան, ազգականներ կը սեսնեն, թէ ալ ակռաներ շինել կու տան: Իսկապէս, Հայաստանի մէջ ասանմարութիւնը եւ ընդհանրապէս բժշկութիւնը թէ մակարդակով բարձր է, թէ ալ մասշտիպ է: Նոյնիսկ առաջարկներ եղան, որ Հայաստանը վերածեն առողջապահական զբօսաշրջութեան ցանկալի կենտրոնի մը: Ինչհետեւ չէ, գոնէ ֆոնիաֆին ու Վերնի-սաթի կողմէն, հոլանդական նոր բանով մը կը գրաւեն աշխարհի ուժաղբութիւնը եւ երկիրը ահագին եկամուտ կ'ունենայ:

Այո՛, արտասահման տղար Կահողին համար Հայաստանը իսկապէս աճած զբօսաշրջութեան երկիր է, սակայն՝ միայն արտասահմանէն եկողին համար, իսկ տեղացիին համար այդպէս չէ: Դուրսը մտնող 2000 տղար Կահողն ու Հայաստանի մէջ մտնող 200 տղար Կահողը միեւնոյն վճարումը դիտելով ըսեն. ըսենք որ եւ բժշկական միջոցառում 100 տղարի հաւասար դրամ դիտելով, ամերիկացիին համար իր Կահողին 5% է, իսկ տեղացիին համար՝ Կահողին 50% է, ուրեմն կրնա՞ք մասկերացնել, թէ ինչքան ծանր է: Անուշեւ Հայաստանի մէջ կան անվճար բժշկական ծառայութիւններ՝ փոխփոխիներ, Կաթողութիւն, նոյնիսկ, որոշ դարազաններու, մաւել հիւանդանոցային միջամտութիւն, սակայն, այդ բոլորով հանդերձ, տեղացին յաճախ ստիպուած կ'ըլլայ վճարովի բժշկութեան դիմելու:

Հայաստանի միջակ դասուն համար վճարովի բժշկութիւնը բաւական ծանր է: Մի բաղդաստէ Կմերիկայի կամ Եւրոպայի հետ. բաղդաստէ, օրինակի համար, Սուրիոյ հետ, կամ այլ արաբական, կամ արեւելեան երկիրներու հետ, ուր մարդը աշխատավարձերը ոչ Ամերիկայի, ոչ ալ Եւրոպայի մասն են: Ամերիկա բարձր աշխատավարձ կը ստանան, ասոր հետ ալ զուգահեռ՝ բարձր են բժշկութեան սակերը, Սուրիա, կամ մասն համետեւ կամուտով աշխատողներու երկիրներու մէջ համետեւ են մաւել բժշկութեան սակերը, սակայն Հայաստանի մէջ, զարմանալիօրէն, թէ աշխատավարձերը շատ համետեւ են, թէ ալ բժշկական սակերը անհամետեւ են, որոնք լրիւ խոստր կը համետեւափն իրարու հետ:

Միալ բան մը կայ այստեղ, որ սրբագրուելու է անյաղաղ: Պատկերացուցէք, անսակն 90, կամ 100, կամ 120 հազար աշխատավարձ ստացող միջին խաւը, որ երկիրն մեծամասնութիւնը կը կազմէ, թժշկական ֆնդութեան համար դիտելով վճարել 15-25 հազար բժիշկի այցեզին, այսինքն իր Կահողին մօտ 20% -ը... Կրնա՞ք մասկերացնել, թէ ինչ կը նշանակէ սակալ:

Դեռ սակալ բոլորը չէ. բժշկութիւն առանց դեղորայքի չ'ըլլար, իսկ ներածուած շատ մը դեղեր անբնական կերպով սուղ են Հայաստանի մէջ, նոյնիսկ իւրաքանչիւր դեղատեսակը սարքեր գինով կը վաճառէ, ինչ որ ենթադրել կու տայ, թէ Հայաստանի մէջ դեղատեսակն սակողութիւն չկայ գիններուն վրայ:

Տասնամեայ դատարաններն առաջ եւ մինչեւ այսօր, Սուրիոյ մէջ որոշ անհրաժեշտ բաներ, յասկապէս հացը եւ դեղերը դեղատեսակն հակալեռի սակ են, ֆանի որ մարդու մը համար անճանալեականներն են: Պետութիւնը իր վրայ կը վերցնէ ծախսող մեծ մասը եւ չի ձգեր, որ ծողովորը գրկովի այդ երկու եակնա բաներէն:

Հայաստանի դարազային, չեն խօսիր զանազան այլ սննդանիւթերու կամ իրերու մասին, սակայն դեղերու դարազան զգալի է, որ չարաշահուածի կ'ենթարկուի վաճառական-վաճառական, ձեռք-ձեռք անցնելով, եւ մինչեւ հասնի սղառողին՝ գինը կը բազմապատկուի:

Սուրիական արտադրութիւն եղող ֆանի մը տեսակ դեղ Սուրիայէն կը հասնին ինծի բարեկամներու միջոցաւ: Երբ համավարակին դատարանով դարձան երթելեկութիւնը, դեղեր սղառեցան, եւ ես ստիպուած անոցն անանները զննեցի դեղատեսակներէն: Մի՛ զարմանալ թէ ըսեն, որ կարգ մը դեղերու համար սուրիականին հինգ-զարկափ, նոյնիսկ տասնապատկելով վաճառեցի: Ահաւոր բան է. ես մարդիկ գիտեմ, որոնք իրենց թոշակը ամբողջութեամբ դեղերու կը յատկացնեն ամէն ամիս:

Միալ բան մը կայ այստեղ, եւ սխալը դարձանելու է:

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Մարտի 1 է հասունանում: Լարված, սագնադային, մռայլ օրերի մեջ համասարած ասելութիւնն ու թժնամանքն այնքան շատ են, որ արդեն վարժվել ենք այս կենսակերպին ու չենք նկատում, որ ֆաղափաղական դատարանով է հասունանում:

Համացանցը, հասկապէս Ֆեյսբուքը, ֆաղափաղական ու հասարակական լակնոսի թուղթ է, որի գոյնն այնքան է մզացել, որ մարդկային մաղձը համակարգչից հոսում է դեղի փողոց ու հրադարակ: Այսպէս էլ դիտելով լիւր. դատարանով անդառնալի հետեւանները, իժխանութիւնների անսարքեր, արհամարհական վարագիծը, մեղի զգացումի իտառ բացակայութիւնը, ընդդիմութեան վիժեցրած դայքարը, բարոյապաշտպանական համասարած անկումն ու անորոշութիւնը դարձան հող են, որտեղ մարդիկ միմյանց մեջ թժնամի, մեղավոր են փնտրում: Նիկոլակնանները հակադիկոլակնաններն են որոնում, հակադիկոլակնանները՝ միկոլակնաններին: Որսը Ֆեյսբուքից ասփճանաբար տեղափոխվում է փողոց, թեւ Ֆեյսբուքյան ճակատը Կարունակում է թժ մարտական մնալ: Հոյանցիկ ուսումնասիրութիւնն անզան բակական է՝ տեսնելու համար, թէ ինչ արունահեղ գրոհի են ենթարկվում առողջ դատող, վերլուծող ու անկողմնակալ օգտատերերը: Բերաններից փրփուր թափելով, արնակալած աչքերով Ֆեյսբուքն ու ոչ Ֆեյսբուքն անարգանքի սյունին են գանում բոլորին: Ու մասն մեծ մասը կանայք են՝ զավաների ու թոռների տը մայրեր ու տատիկներ, որոնք տղամարդու դեմ յոթարկանի հայիոյաններով «նախտում են» աղունախ. եւ անհիծում են, եւ հայիոյում: Ֆեյսբուքյան էջերում մասն միմը դատարան են թոռնա թմբիկ թուփելը, իսկ գրառումներում անեծ ու կրակ են թափում բոլորի գլխին, բոլորի երեխաներին գերեզմաններում շուն տալիս:

Շեկ ներկած մազերով, դարձան մարմնով, մեծ-մեծ ակնցօղերով, վառ կարմիր ներկած շուրթերով, աջ ծնկանը կարմրաթուշ տղա թոռանը նստեցրած, ձախ ծնկան վրա վարդերի հակա փունջ դառնած այդ կանայք Ֆեյսբուքի ծանր հրեանքին են: Նրանց անուսիները սոցցանցերում ուժիւտով հետեւում են իրենց տիկնանց անեծներին ու հայիոյաններին ու ձեռքի բոլմափ նշանով հարչուր հաս լիւր ընում դրանց տակ: Ու անկասկած, այդ տղամարդիկ իրենց կանանց մոտ բազմաշտ հայիոյաններ սովորելու վարդեփութեան դատար են անցնում:

Ֆեյսբուքի մոնականները ջահել աղջիկ-տղաներն են: Միկոլակն են շուրթերով, արհեսական թարթիչներով, թունդ տարակած դարձանուիներն ու թաւտով, մանր ու կարճ շոկայով ջահել տղաներն անխնա ծաղունով են բոլորին: Երանի՛ մրանք լաշինատառ գրեթէ... բայց ոչ, հայատառ են գրում, որ ընթերցողներին բարոյապաշտպանական կտտանների ենթարկեն, անարգեն հայագիտութեան երկուհազարամյա հիմները, որդեգիր դարձ հասկացվի, որ մասն բացած առաջին ու վերջին գիրն «Այբբենարանն» է եղել:

Ասելութիւնն ու թժնամանքը Ֆեյսբուքից դուրս են հորդում: Կուսակալած բացասական էներգիան դարձելու համար Ֆեյսբուքյան հակամարտութիւնն այլեւս չի բավարարում: Արեւիան դարձելու համար կենդանի Կիւն, կենդանի դատարանով է հարկավոր: Ասելութիւնից եռացող արունը համակարգչի ստեղծագործից չի հովանում, անեծներից ու հայիոյաններից չի հանգստանում: Եռացող արունը արան ծարավ է: Ոչ իժխանութիւնը, ոչ ընդդիմութիւնը, ոչ հանրութիւնն անբարկած աղբարկայի, թժնամանքի դատարանով միմյանց չեն զիջում:

Մարտի 1-ի հոտ է գալիս

րան ծարավ է: Ոչ իժխանութիւնը, ոչ ընդդիմութիւնը, ոչ հանրութիւնն անբարկած աղբարկայի, թժնամանքի դատարանով միմյանց չեն զիջում:

Եթէ դատարանով Անդրանիկ Զնչարյանը բացեիբաց ահաբեկում է, թէ դատարանը մոնոպոլ իրավունք ունի կրակելու դատարան շենքերը գրավող ֆաղափաղների վրա, եթէ Նիկոլ Փաշինյանը, լսելով, որ անհնազանդութեան ակցիայի մասնակիցները խոչընդոտելու են իր մուտքը Կառավարութեան շենք, փետրվարի 23-ի վաղ առավոտից մեկ-երկու կմ Կառավարչի սարածքը 3500 ուսիկաններով է Կառավարչի, եթէ ընդդիմութիւնը հանրահավիւրների ամբիոններից իժխանութեան հասցեին լուսանկարները ու մախաշիմներից բացի, կառուցողական որեւէ ծրագիր, ելք չի առաջարկում, բնական է, որ դատարանը սա դիտելով է լիւր:

Մեր երկրի ամեն անկյունից ահաբեկչութեան հոտ է գալիս, ահաբեկում է յուրայինը՝ յուրայինին, հայը՝ հային:

Ճահիճն արտաքինից է հանգիստ ու անմեղ երեսուն, իսկ ներքին տուն է, բլթթթուն ու սղատուն իր զոհին: Նոյնն էլ մեր երկրում է: Հանրահավիւրներն ու անհնազանդութեան ցույցերին զուգահեռ՝ փողոցներում անցողիներն իրար վրա փնթիւնում են: Նրանք, ովքեր չեն մասնակցում ցույցերին, անեծեւին էլ հանգիստ ու անվրդով չեն: Իհարկե, կան բոլորովին անսարքեր, որոնց համար անզան դատարան չի եղել, զոհերի, անհետ կորածների, գերավարվածների մասին չեն էլ լսել, բայց ի՞նչ է կատարվում կանգառներում, շուկաներում, խանութներում: Անցնում է անհնազանդութեան երթը, մեկը արձագանքում է. «Հայրենիք փրկողներին տեսէ, եղբայր Ծուրի գնայի-փրկելիք»: «Իսկ դու՛ որտեղ էիր Ծուրի կռիւ ժամանակ, այ նիկոլակալը»: «Նիկոլակալը դու ես, դիցողայկեր»: Մաշտից դողողայի կանգառում վեճը բորբոքվում է, սրամտորճի սղատողները մի ակնթարթում բաժանվում են երկու բանակների, ու սկսում հայիոյանների ու անեծների փոխհրաճողութիւնը: Կանայք գործի են ընում մաւել ձեռքերն ու դատարանները, տղամարդիկ բաց են անում հայիոյանների տողակները: Երթը վաղուց հասել է երջանկահեռաշտ Փակ շուկայի կողմերը, իսկ կանգառում միկոլակն-հակամիկոլակն ֆալցոնցն ավելի է թժնամում:

Ուսիկաններն էլ երթերից ու ցույցերից կեն ժամ առաջ արդեն փակվում են փողոցները՝ կարծես միտումնաւոր զայրացնելու համար անցողիներն ու սրամտորճի սղատողներին: Երթը դեռ Բաղրամյան դողողայում է, իսկ Մաշտից արդեն ծայրից ծայր փակ է: Ուսիկանութեան կարգապահական մախաճեռնութիւնը հասնում է իր մախա

սակին՝ մարդիկ վրդովում են, ցույց կազմակերպողին էլ, մասնակցին էլ հայիոյում, որովհետեւ դողողայում երթելեկութիւնը կատարելու դատարանով իրենք ստիպված են կիլոմետրերով ֆայլել չօրտես թե ուր: Խորեմացի փողոցում էլ են միկոլակնաններն ու հակամիկոլակնանները սափազած վիճում, անցողիներն էլ կրակի վրա յուղ են լցնում. «Կերեք իրար, կոկորդ կրծեք, եղբայր լալ չի»... Երկու ճակատները շուն են գալիս ու շտապել արձակողի վրա հարձակվում՝ անզգամ, դու ճամփաղ Կարունակիր, թուրքը տունդ մտնի, ֆոդեփն էլ չի լիւր երեւի:

Հետո հիշում են, որ իրենք հակառակ ճամբարներից են. «հմերը թալանեցին երկիրն ու բանակը», «Նիկոլը ԱԹՍ-ի փոխարեն ծիսիկ-իմնաթիռ տաւ, որ մեջը մտնի-մկարվի», «Օժտրակը կեսնես, բայց Զնչարյանը չի վերադառնա», «Դե թող ֆո փնթիւր դե

կալարի ու Երեւանն էլ թուրքին հանձնի»... Մոտակա խանութից զուգացնում են, որ ուսիկանութիւն կկանչեն. միմյանց հայիոյելով՝ թժնամիները հեռանում են:

Երթողայինի վարորդը գոռում է. «Ձեր հերն էլ անհիծած է՛, երկու մարդ են վերցրել ընդամենը. ձեր միտնողի դատարանով ինչքան դատարան կորցի, դատարան են գնում»: «Զո հարչուր դրամը մե՞ջ, երկիրը կործանվում է՛ հեշ, հա՛»,- արտաբերում է երկու ուղեւորներից մեկը: Ու սկսվում է լեզվակռիվը...

Ձեր եփածն է, իժխանութիւն-ընդդիմութիւն միասնական դաշինք: Իժխանութիւնը թաւ ունի ամեն ինչի ու բոլորի վրա, ընդդիմութիւնն էլ միայն գոռում է ամբիոններից, հայիոյում ու դատարանում, բայց Նիկոլին հեռացնելու ոչ մի իրատեսական ֆայլ չի անում: Բոլոր միջոցները սղառվել են, բոլոր ծրագրերն անարդյունավետ են. ֆաղստիմոլոգիական ոչ մի նոր հմարք չի կիրառվում. ինչ է, ուզում եք հակաճանգ, որ Նիկոլին հեռացնելու ելք չկա՞: Կար, ուղղակի ընդդիմութեանը հանձնարարված առաջարկանքն այլ է՝ ոչ թէ Նիկոլին աթոռից տղկելը, այլ ճիշտ հակառակը:

Ու դրա համար բեմադրութիւնը, աչկադրութիւնն ամեն օր ըստ սցենարի՝ Կարունակվում է:

Ընդդիմութիւնը ամբիոններից հայիոյում է, մախատում իժխանութիւններին, ցույցն ավարտված համարում, զնում տուն ու էլի մասում համակարգչի առաջ, Կարունակում հայիոյել ու անհիծել: Պատասխանն իժխանական հարթակներից, իհարկե, չի ուժանում: Հետո իժխանութիւն-ընդդիմութիւն, արտաքին, լիցիտարիված, անցնում են մյուս գործերին, իսկ հայիոյանն ու անեծքը, աղբարկայն ու լարվածութիւնը գեներացվում են հասարակութեան ներսում: Ու ամեն օրը մոտեցնում է երկրորդ մարտի 1-ին:

ԱՐԱՄ ՍԱՏԱՐՅԱԼ

Եվրասիական փորձագիտական ակումբի համակարգող, Զաղափական վերլուծաբան

Եվրասիական փորձագիտական ակումբը արդեն վեցերորդ անգամ իրականացրել է սնեստական հետազոտություններ առաջատար սնեստագետներ, որոնք ֆեյսբուքի Թափառյալի և Թափառյալի Թափառյալի գլխավորած աշխատանքային խմբերի ուժերով: Այդ հետազոտությունների արդյունքներն այսօր հրատարակվելու են Երևան-Մոսկվա հեռուստակամուրջի օրգանակներում: Ընթերցողների ուշադրությանն ենք ներկայացնում արված աշխատանքի հիմնական ուշադրվող դրվագները եւ որոշ կանխատեսումներ 2021-2022թթ. վերաբերյալ: Հրատարակված մեջ անդրադարձ կա նաեւ Ռուսաստան-Ադրբեյջան-Հայաստան ավտո- եւ երկաթուղային կոմունիկացիաների վերաբերյալ հեռանկարին, նկատի ունենալով, որ մարտի 4-ը այն վերջնաժամկետն է, երբ Ռուսաստանի, Ադրբեյջանի եւ Հայաստանի փոխվարչապետների գլխավորած աշխատանքային խումբը երեք երկրների ղեկավարներին դիմել է ներկայացնել կոմունիկացիաների միջոցով անխափան սրանստորսային հաղորդակցությունը կազմակերպելու վերաբերյալ:

Հայաստանի սնեստությունը բնութագրող հիմնական քրեները

Պրոֆ. Թափառյալ Մանասերյանն իր հետազոտության արդյունքում կարծում է, որ 2020թ. կիսովի ոչ միայն երկրի սնեստության մեջ անկումով, այլև հակասական միտումներով եւ իրադարձություններով, որոնց դասերը հարկ է նկատի ունենալ զարգացման հեռանկարային ղեկավարներ ձեռնարկելու համար: Նա ճշմարտացիորեն կարծում է, որ ամենամեծ կորուստները մեծ ունեցել ենք Արցախի վերջին ղեկավարների ընթացքում: Սրընթաց նվազել են դեղի սարածածաբան հոսողները: Դեռևս մի քանի տարի մեծ զգալու ենք Հայաստանի սնեստության վրա դասերի ծախսերի բացասական հետևանքը, իսկ բանակի վերադիման համար դեռ է գտնել մեծ ֆինանսական ներդրումներ: Նույնիսկ առանց անցած դասերի, կորոնավիրուսի համավարակի լայնացմանը աճի տեմպերի էական դանդաղում, իսկ առանձին ճյուղերում՝ էական անկում է նկատվում: Թ.Մանասերյանի կարծիքով, այս գործընթացի վրա ազդում է նաև սնեստության կառավարման աստիճանը ոչ կոմպետենտ վերաբերմունքը եւ վարվող սոցիալ-սնեստական փոփոխականության անարդյունավետությունը:

Արդյունաբերական արտադրանքը 2020թ. 2019թ. համեմատությամբ արձանագրել է անկում 0,9%: Հետաքրքիր է, որ 12 ամիսների կտրվածքով լեռնահանքային արդյունաբերությունը եւ համավարակի փոփոխությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ արձանագրել են աճ 11,6%-ի չափով: Վերածակող արդյունաբերությունը այդ նույն

համեմատությամբ նվազել է 3,9%-ով: Անցյալ տարի էլեկտրոէներգիայի եւ գազի մատակարարումների ոլորտում նախորդ տարվա համեմատությամբ ավել է գրանցվել 0,1%: Սակայն ընդհանուր առմամբ սնեստական ակտիվության գործակիցը անկում է ադրել 7,5%-ով, ինչը լայնամասշտաբ է ծառայությունների ոլորտում եւ շինարարության հասվածում ողջ տարվա ընթացքում էական անկումով: Համաձայն «2021թ. Հայաստանի Հանրապետությունում ստանդարտական գների ինդեքս» հաշվարկության էական քանակացում է գրանցվել առաջին անհրաժեշտության սնեստագետների մի քանի տեսակների գծով: Ընդհանուր առմամբ, այս տարվա հունվարին սնեստագետների, խմբիչների եւ ծխախոտի մթերքների գները անցյալ տարվա հունվարի համե-

Հայաստանում 2,3% ավելի բարձր է, քան ԵԱՏՄ միջին ցուցանիշը: Ընդհանրապես հարկ է նկատի ունենալ, որ գյուղատնտեսության ոլորտում ԵԱՏՄ-ի բոլոր երկրներում լուրջ աճ է արձանագրվել եւ սա խոսում ցուցանիշ է դարձնում անվասն գոյության ադախովման տեսակետից: Սակայն հարկ է նկատի ունենալ, որ կորոնավիրուսի համավարակը ընդհանուր առմամբ բացասական է անդրադարձել ԵԱՏՄ բոլոր անդամների սնեստության վրա: Ընդհանուր առմամբ, մեր սնեստագետների գնահատմամբ ԵԱՏՄ երկրները դիմակայել են ճգնաժամին եւ նրանից դուրս են գալիս նվազագույն կորուստներով: Առաջինի միակ երկիրը, որը, այնուամենայնիվ, սնեստական աճ է արձանագրել, Չինաստանն է: Մնացած երկրներում

ոլորտը գրանցել է 5,2% անկում, ցուցադրելով 131 մլն. դոլար ծավալ: Այնինչ վերածնվող թեթև արդյունաբերությունը ունի ներած դառնալու Հայաստանի սնեստական աճը ադախովող լուրջ անհոսովման մեկը: Կարելի է կանխատեսել, որ 2021-2022թթ. ընթացքում կարճաժամկետի տեսակետից եւ սրիկոսաժի արտահանման վերականգնողական աճ: Այս ոլորտների կարելուցությունը նրանում է, որ նրանք զգալի աշխատանքային տեղեր են ստեղծում: Սնեստագետների արտադրության եւ արտահանման ոլորտում նույնիսկ աճ է գրանցվել: Ջկան արտահանումն աճել է 84,7%, բանջարեղենի արտահանման աճը կազմել է 19,4%, բանջարեղենի վերածակված արտադրանքի արտահանման աճը կազմել է 28,0%, ձվի եւ կաթնամթերքի արտահանման աճը՝ 47,3%:

եւանմում, հասկադես կարելու նշանակություն է ձեռք բերում Հայաստանի ադախոված զանազանության աճը, որին կարելի է հասնել ԵԱՏՄ օրգանակներում ադախովման, ծառայությունների, կարիքային եւ աշխատանքային ռեսուրսների միասնական շուկայի լիարժեք ձեւավորման արդյունքում: Շատ կարելու է, որ այդ չորս ազատությունները գործեն առանց սահմանափակումների եւ բացառությունների:

Եվրասիական փորձագիտական ակումբի անդամ-սնեստագետները համոզված են, որ հարկ է անշեղորեն կիրառել ԵԱՏՄ լայնամասշտաբ բոլոր դրույթները, մասնավորապես կոորդինացիայի, մրցունակության բարձրացման եւ սնեստական հարաբերություններում թափանցիկության մակարդակի բարձրացման վերաբերյալ: Հարկ է նշանակել նաև գիտական ներուժի օգտագործման եւ փորձագետների շարունակական մասնակցության ծավալները: Միության սնեստությունների մոդերնիզացումը, կոորդինացիան եւ մրցունակության բարձրացումը առանցքային գործոններ են հանդիսանում անդամ-դասերումների արտադրանքի ծավալները մեծացնելու համար: ԵԱՏՄ ինտեգրման գործում անընդհատ մեծանում է սրանստորսային եւ սարանցիկ ներուժի օգտագործման նշանակությունը: Ռուսաստանը եւ ԵԱՏՄ մյուս երկրները շարունակական հետաքրքրություն են դրսեւորում օգտագործելու երկաթուղային եւ ավտոմոբիլային սրանստորսային միջանցքները, ինչպես նաև առեւտրահարաչանքային բոլոր ուղղություններով առկա էլեկտրացանցերը:

Հայաստանի սնեստությունը 2020 թ. ԵԱՏՄ-ում մեր երկրի անդամակցության համատեղում: Հարավային Կովկասում սրանստորսային կոմունիկացիաների աշխատանքի վերականգնման հեռանկարները

մատությամբ աճել են 6,8%, իսկ ոչ մթերային ադախովման գծով՝ 5,5%-ով: Արժեզրկվել է հայկական դրամը: Այդ արժեզրկումը հունվարի վերջին սվալներով կազմել է 8,8%:

Աշխատանքային խմբի գնահատումներով, գործազրկության ծավալը (ավելի քան 20%) մեր երկրում աճել է ոչ միայն ներսնեստական իրավիճակի վասթարացման եւ դասերի ծանր հետեւանման, այլև «լոգիստիկ» դասձառով, ինչպես նաև 200 հազարից ավել արտագնա աշխատողների Ռուսաստան եւ մյուս երկրներ չմեկնելու դասձառով: Այստեղ հարկ է նշել, որ 2021թ. առաջին եռամսյակում այս վերջինի հետ կադված իրավիճակը ասիճանաբար կարգավորման միտում է գրանցում ճանադարհների մասնակի վերաբացման արդյունքում: Կառավարությունը նոր դասեր է վերցրել եւ Հայաստանի դասերն այժմ կազմում է 7 մլրդ. 968,5 մլն. դոլար եւ մեկ տարվա ընթացքում ավելացել 647,2 մլն. դոլարով:

Հետաքրքիր է, որ գյուղատնտեսության ոլորտում ՀՆԱ-ն արձանագրել է աճ 1,4%: Բուսաբուծության ոլորտում աճը կազմել է 2,3%, անասնադախության ոլորտում՝ 0,6%: 2021թ. նախատեսվում է գյուղատնտեսական կուլտուրաների ադախովման ծավալը հասցնել 11-ի՝ ներառելով Հայաստանի բոլոր մարզերը: Արձանագրվել է առաջընթաց անասնադախության ոռակի բարձրացման ծրագրի օրգանակներում: Սա հաստատում է Եվրասիական փորձագիտական ակումբի այն կանխատեսումը, որ Եվրասիական ինտեգրման ոլորտում կազարգացման դեռևս չօգտագործված ներուժ, եւ դեռությունը կարող է հասնել հաջողության այս ոլորտ ներդրումներ ուղղելու դեղիցում:

գրանցվել է անկում: Այս տարի ստասվում է, որ Ռուսաստանի սնեստությունը աշխույժ վերականգնողական աճ է արձանագրելու: Սնեստական ակտիվությունը նկատելի է նաև այն դարձ միտումից, որ Ռուսաստանում կրկին մեծացել է հրավիրվող աշխատանքի կարիքը: Հայկական արտահանումը Ռուսաստան 2020թ. կրճատվել է 11%-ով: Ընդհանուր առմամբ Հայաստանի արտահանումը նվազել է 5,2%, իսկ ներկրումը՝ 15,9%: Հյւսակորեոս ուրվագծվում է այն իրողությունը, որ հարկ է շեղել դիմել ԵԱՏՄ ուղղությամբ արտահանման ծավալների մեծացման վրա:

ԵԱՏՄ-ում Հայաստանի իրատեսական հնարավորությունների շուրջ

ԵԱՏՄ-ում Հայաստանի առեւտրաշարժանության ծավալները կրճատվել են: 2020թ. համախառն արտահանումը նվազել է 3,9%: Դեղի ԵԱՏՄ երկրներ անկումը կազմել է 8,3%: Պրոֆեսոր Աոն Թափառյալի հետազոտությունները վկայում են, որ նույնիսկ այդ լայնամասշտաբ դեղի Բելառուս արտահանումը աճել է 18,7% եւ դեղի Ղազախստան՝ 19,3%: Երկարաժամկետ եւ կայուն արտահանման աճից հետ դեղի Ռուսաստան այդ ցուցանիշը անցյալ տարի գրանցել է 9,0% անկում: Ադրեն 2-րդ տարին է նվազում է թեթև արդյունաբերության արտադրանքի ծավալը: 2020թ. այդ

Պրոֆ. Թափառյալի խումբն արձանագրում է, որ նույն դիմանակն է ներկրման ոլորտում: 2020թ. ներկրումը կրճատվել է 17,7%: 2020թ., չնայած վերհիշյալին, ներկրումը Բելառուսից աճել է 18%, իսկ Ղազախստանից՝ 110,9%: Կրճատվել է Ռուսաստանից ներկրումը 0,7%: Ներկրման հիմնական հողված հանդիսացող վառելիքի ներկրման ծավալների կրճատումը կազմել է 6,3%: Հետազոտողները կանխատեսում են, թե արտահանման, թե ներկրման վերականգնողական աճ 2021թ. երկրորդ կիսամյակում: Պրոֆ. Թափառյալը համոզված է, որ Հայաստանի անդամությունը ԵԱՏՄ-ին նոր կարելուցություն է ձեռք բերում եւ հարկ է օգտագործել Եվրասիական սնեստական ինտեգրման բոլոր հնարավորությունները, հասկադես դեղի Ռուսաստան դասերի արտադրանքի ծավալները եւ ադախովման ծավալները եւ ադախովման ծավալները եւ ադախովման ծավալները եւ ադախովման ծավալները:

Հայաստանի առջեւ ծառայած են մի քանի խնդիրներ. Էադես բարելավել բացասական առեւտրական հաշվեկրի վիճակը, ավելացնել արտահանման եւ ՀՆԱ-ի հարաբերակցման աճը, արտահանման դիվերսիֆիկացիան եւ դասերի արտադրանքի ծավալների աճի խնդիրները կարող են լուծվել ԵԱՏՄ օրգանակներում եւ դա կնդադի Հայաստանի սնեստության մրցունակությամբ: Համավարակի լայնամասշտաբում եւ վերջին դասերից հետ

կի բարձրացման վերաբերյալ: Հարկ է նշանակել նաև գիտական ներուժի օգտագործման եւ փորձագետների շարունակական մասնակցության ծավալները: Միության սնեստությունների մոդերնիզացումը, կոորդինացիան եւ մրցունակության բարձրացումը առանցքային գործոններ են հանդիսանում անդամ-դասերումների արտադրանքի ծավալները մեծացնելու համար: ԵԱՏՄ ինտեգրման գործում անընդհատ մեծանում է սրանստորսային եւ սարանցիկ ներուժի օգտագործման նշանակությունը: Ռուսաստանը եւ ԵԱՏՄ մյուս երկրները շարունակական հետաքրքրություն են դրսեւորում օգտագործելու երկաթուղային եւ ավտոմոբիլային սրանստորսային միջանցքները, ինչպես նաև առեւտրահարաչանքային բոլոր ուղղություններով առկա էլեկտրացանցերը:

Տրանստորսային կոմունիկացիաների վերագործարկման հնարավորության շուրջ

Միանգամայն հասկանալի է, ԵԱՏՄ անդամ-դասերումների առող հետաքրքրությունը Հարավային Կովկասում կոմունիկացիոն հիմնախնդիրները լուծելու ուղղությամբ: Այն բխում է Ռուսաստանի Դաշնության նախագահ Վլադիմիր Պուտինի նախաձեռնություններից, որոնք համաձայնագրով դասերից են Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի ղեկավարները: Շատ կարելու է, որ կենսագործվեն այդ համաձայնագրի հավասարադես բոլոր կետերը, այլ ոչ միայն նրանք, որոնք ձեռնարկ են կողմերից միայն մեկին (օրինակ Ադրբեյջանին): Դեռ է հասկանալ, որ կողմերից մեկի փորձերը կենսագործելու հայտարարության որոշ կետեր եւ չկենսագործելու մյուս կետերը ստորագրած բոլոր կողմերի քաղաքական համաձայն թույլ չի տալու վերագործարկել սրանստորսային կոմունիկացիաները:

ՄԱՆՈՒԿ ԱՐԱՄՅԱՆ

Տնտեսությունն իրոք վերակենդանացման կարիք ունի

Կառավարության վերջին միստերից մեկի ժամանակ Նիկոլ Փաշինյանը հայտարարել է, թե մեր տնտեսությունը վերակենդանացման նշաններ է ցույց տալիս: Այդ վկայականները է ԳՇ կրողների հետ կապված ինչ-որ թվեր, որոնք իր ասածի վկայություն: Այն, որ երեք տարի զբաղեցնելով վարչապետի պաշտոնը, նա այդպես էլ չհասկացավ, որ ԳՇ կրողները չեն տնտեսության վիճակի ցուցիչը, արդեն զարմանալի էլ չի: Սակայն, որ մեր տնտեսությունը իսկապես վերակենդանացման կարիք ունի, դա միանշանակ է: Դա հաստատում է վիճակագրական կոմիտեի հրատարակած 2020 թ.-ի համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) տարեկան ցուցանիշը: **Համաձայն այդ ցուցանիշի, անցած տարի Հայաստանի տնտեսությունը կրել է 7,6 տոկոս անկում է ունեցել:**

Ըստ տնտեսության ճյուղերի մասերը հետևյալն է: Ժամանակին խոստացված ժամանակահատվածի «բուժի» փոխարեն այստեղ ունենք 9,5 տոկոս անկում: Արդյունաբերությունում, որտեղ մի քանի տարի առաջ լուրջ աճ էր սկսվել, անցյալ տարին նույնպես եզրափակվեց անկումով՝ 0,9 տոկոս: Առևտրում, որտեղ ընդգրկված է առնվազն մի քանի տասնյակ հազար մարդ, անկումը կազմել է 14 տոկոս, իսկ մանրածախ առևտրում անկման ցուցանիշն էլ ավելի մեծ է՝ 17,3 տոկոս: Այսինքն, մի կողմից նվազել են առևտրով զբաղվողների եկամուտները, մյուս կողմից՝ առևտուր անող բնակչության եկամուտները: Մինչդեռ, վարչապետի աթոռին զանազան մարդ ԳՇ-ների կրողների թվերը ներկայացնում է որոշակի անհասկանալի ազդեցության ցուցիչ: Ծառայությունների ոլորտում նույնպես լուրջ անկում ունենալով՝ 14,7 տոկոս: Այս ոլորտը նախորդ տարի սահմանափակ հնարավորություն էր տալիս տնտեսական աճ ցույց տալ ընդհանուր առմամբ: Բնակչության ընդհանուր ընկերություններում խաղաղորդների կրող ավելացման: Միայն գյուղատնտեսությունում աննշանակալի 1,4 տոկոս աճ է գրանցվել, այն էլ հիմնականում երեք-չորս տարեկան գյուղատնտեսների բարձր բերքի շնորհիվ: Մնացած բոլոր գյուղատնտեսների բերքի անկում ունենալով, որի հետևանքով այս տարի անհամեմատ թանկացել էին մրգի ել բանջարեղենի գները:

Այժմ տեսնենք, թե ինչպիսի՞ն է վիճակը աշխարհում, մեր հարևան եւ մեր տնտեսության համար կարևոր նշանակություն ունեցող երկրներում:

ՄԱԿ-ի «Համաշխարհային տնտեսական կացությունը եւ հեռանկարները» զեկույցի համաձայն, համաշխարհային տնտեսությունը նվազել է 4,3 տոկոսով: Հարեան երկրներից Ադրբեյջանում տնտեսական անկումը 4,3 տոկոս է, Վրաստանում՝ 6,1 տոկոս: Մեր տնտեսության համար կարևոր նշանակություն ունեցող երկրում՝ Ռուսաստանում անցյալ տարվա տնտեսական անկումը կազմել է 3,1 տոկոս: Համեմատենք այս թվերը Հայաստանի տնտեսության 7,6 տոկոս անկման հետ եւ կիսասկանակ մեր կառավարության գործունեության արդյունքը:

Յավով, օցիդալ-տնտեսական վիճակի վարձարացումը ցարունակվում է նաեւ այս տարի, ինչի մասին է վկայում ներկա դրված հրատարակված մեքսիկոյի հարկային եկամուտների ցուցանիշը:

Համաձայն ղեկավարողների կոմիտեի հրատարակած տնտեսական տեղեկատվության, այս տարվա հունվարին Հայաստանում հավաքվել է 130 մլրդ դրամի հարկային եկամուտ, որը մոտ 16 մլրդ դրամով կամ մոտ 10 տոկոսով ավելի է միայն տարվա հունվարին հավաքված 146 մլրդ դրամի հարկային եկամուտներից: Ավելի վաղ հրատարակված մեկ այլ ցուցանիշ էլ փաստում է, որ հունվարին գնաճը կազմել է 4,5 տոկոս, իսկ սննդամթերքի եւ ոչ ալկոհոլային խմիչքների գնաճը՝ 6,4 տոկոս: **Այսինքն, մի կողմից ունենք զգաճ, մյուս կողմից՝ տնտեսական անկում:**

Երկիրը մտնում է ներքին առճակասման փուլ

⇒ 1 Սա, իհարկե, կարելի է համարել վարչապետի մեծագույն սխալը, որին չհակադրվեց երկրի նախագահը՝ ստորագրելով ազատության հրամանի սակ: Իսկ ում համար էր զարգնիք, որ դրանով կլքվեր գինվորականության համբերության բաժակը. Քիչ է , որ նրանց մատերազմի ժամանակ բանի տեղ չեն դրել, հիմա էլ գրչի մեկ հարվածով հերթական գինվորականին են թռցնում դատարանից: Այդ կարգի որոշումներն այդ արագությամբ ընդունելը դարձրեցին անընդունելի է:

Հաջորդիվ ԳՇ գեներալիստը հայտարարությամբ դաժանացեց վարչապետի հրաժարականը: Գլխավոր ցաքն իր հայտարարությամբ վճռական բողոքն էր արտահայտել անհեռաժես եւ չհիմնավորված դատաւանդումը ՀՀ գինված ուժերի գլխավոր ցաքնի մեծի 1-ին տեղակալին դատարանից ազատելու առն-

վարչապետ Փաշինյանը տեղի ունեցածը գինվորական հեղափոխում անվանեց ու իր կողմնակիցներին կանչեց հրապարակ՝ ճշելով հրապարակում ելույթ ունենալու մտադրությունը, իսկ ժամը երկուսի կողմերն իր կողմնակիցներով հայտնվեց Երեւանի փողոցներում, ընդդդիմադիրների հանդեպ, այնուամենայնիվ, թեմանում չհրետրելու եւ հանգստություն դադարեցնելու դրաբերական կոչերով, ժողովրդին էլ ցարունակելով կանչել հրապարակ, թե՛ ինչ որոշեք, այն էլ կանենք, եկեք տեղ կանգնեք ձեր իշխանությանը:

Չուզախեռ հայտնի դարձավ, որ իրավիճակի հետ կապված ԱԺ ընդդիմադիր խմբակցությունները նախաձեռնում են նույն օրվա երեկոյան արտահերթ միտս հրավիրել ստեղծված իրավիճակը եւ ռազմական դրությունը չեղարկելու հարցեր քննարկելու համար:

Նիկոլ Փաշինյանը Հանրապետության հրապարակում հնչեցրած իր ելույթում ԳՇ հայտարարությունը կրկին ռազմական հեղափոխում փորձ անվանեց՝ ենթադրելով, որ այն ստորագրողների մեծ մասը իրենցից վեր զանվող հրամանատարների ճնշմամբ են ստորագրել այն: Ըստ նրա՝ բանակը մեծ է ենթարկվի ժողովրդի ընդդիմաբան քաղաքական ղեկավարությանը, որի դեմ գործողն ընդդեմ ժողովրդի է գործում: Բարձրաստիճան ստաներին , որոնք լքել են իրենց ծառայությունը, նա խնդրեց վերադառնալ եւ իրականացնել իրենց ծառայությունը: Նախորդ իշխանությունները դեռ կանակասարներ ունեն գինված ուժերում, ասաց, եւ նրանք մեծ է հեռանում: «Ինձ դավաճան են անվանում՝ ինչ գործ ունի այսօր մարդ դավաճանի կոչով հրապարակում» : Դավաճանություն նա որակեց Վազգեն Մանուկյանի այն

չությամբ, որն իրականացվել է առանց Հայաստանի Հանրապետության ազգային եւ ղեկավարող հասցի առնելու՝ հիմնվելով միայն անձնական եւ հավակնոտ զգացումների վրա, երկրի համար այդպիսի ծանր դրամաներում մեծ նորությունը հակադրության եւ անդամաստիանասու ֆայլ էր անվանված հայտարարության մեջ: Նստում էր, որ վարչապետը եւ կառավարությունն այլևս ի վիճակի չեն ընդունելու աղեկակն որոշումներ՝ հայ ժողովրդի համար այս ճգնաժամային եւ ճակատագրական իրավիճակում, իշխանության կողմից գինված ուժերը վարկաբեկելուն ուղղված «գրոհները» մինչեւ այժմ հանդուրժվել են, սակայն ամենինչ ունի իր սահմանները, իսկ անարդյունավետ կառավարումը եւ արտաքին ֆաղապարակությունում ցուցաբերած լրջագույն սխալները երկիրը հասցրել են կործանման եզրին:

Ստեղծված իրավիճակով դրամանավորված՝ ՀՀ գինված ուժերը դաժանացել էին վարչապետի եւ կառավարության հրաժարականը, միաժամանակ նախազգուշացրել՝ ձեռնդրահ մնալ ժողովրդի դեմ ուժ կիրառելուց, որի գավակները զոհվել են՝ դատարաններով հայրենիքն ու Արցախը:

Հայտարարությունը ստորագրել էին բարձրաստիճան բանաթիվ գինվորականներ՝ ներառյալ մինչեւ այդ դրանք ԳՇ ղեկն ու տեղակալը, ԶՈՒ կառույցների ղեկավարներ (մի երկար ցուցակ):

Հաջորդեցին վարչապետի՝ ակնհայտորեն հապուկ, էնդոցիալի սակ արված մի ցարք գրառումներ, ուղիղ եթեր, ըստ որոնց նա ավելի վաղ է որոշում ստորագրել ոչ միայն ԳՇ ղեկի տեղակալին, այլեւ ԳՇ ղեկ Օնիկ Գասարյանին դատարանից ազատելու վերաբերյալ, չնայած որ Հայաստանի նախագահի՝ Օնիկ Գասարյանին վերաբերող հրամանագրի ստորագրության մասին դեռ ոչինչ հայտնի չէր. Սահմանադրությամբ գինված ուժերի բարձրագույն հրամանատարական կազմը, վարչապետի առաջարկությամբ, նշանակում-ազատում է Հանրապետության նախագահը:

«Իմ ֆայլը» ֆաղապարակ հայտարարություն տարածեց ու ԳՇ հայտարարությունը ֆաղապարակ նրակեց, ԲՀԿ-ն ու ԼՀԿ-ն զսղության կոչեր էին անում՝ միաժամանակ վարչապետի հրաժարականի կոչին հավասարիմ:

Քաղաքական ուժերի միջեւ անհաղաղ խորհրդակցություններ գումարելու կոչեր էլ հնչեցին: Նույնիսկ Արցախի նախագահը կոչ արեց հարթահարել ֆաղապարակ ճգնաժամը՝ նաեւ իր օգնությամբ:

Մինչ Հանրապետության հրապարակում հավաքվում էին իշխանության կողմնակիցները, եւ նրանք փչ չէին, Ազատության հրապարակում հանրահավաք սկսեցին Տասնյոթ ոլյուսի ֆաղապարակ ուժերը, էլի բավական մարդասպարել վարչապետի Փաշինյանի, Իշխան Սաղաթեյանի խոսքով, խելագարի գործելաճը, եւ աղա խոստացան՝ ըստ իրենց սցենարների ցարունակել կազմակերպել իրենց օրակարգը, գործը հասցնելով ավարտին: Այդ հանրահափն նույնիսկ Յուրի Խաչատուրովն էր ներկա եւ խոսեց: Ընդդիմությունը, արձագանքելով մյուս հրապարակում վարչապետի՝ ավելի ուժ հնչած խոսքին, թե ֆաղապարակ խորհրդակցություններ մեծ է սկսել առկա իրավիճակի հանգուցալուծման ուղղությամբ, մեծ իր միակ դրամանը. «Մենք դատարան ենք Նիկոլ Փաշինյանի արագ, անցնում հեռացման դաժանացի օրակարգով հանդիմել, ֆնարկել իր հեռացման հարցը: Մենք այդ միջանցքը թողնում ենք: Երեւանում ֆաղապարակն բախում չդեմ է լինի»:

Այդ ընթացքում հայտարարություն արեց Հայաստանի նախագահը, որ հիշեցնելով տարածաբանային դրամայություններից իրավիճակն ու մեր երկրի ուղղված սղառնալիները, եւ ճշելով, որ գինադարարի հայտարարությունը խաղաղության դրամանագիր չէ՝ ուժային կառույցներին, ղեկական մարմիններին, ֆաղապարակ ուժերին կոչ արեց զսղվածություն եւ ողջախոհություն դրսևորել, չսրվել սաղառնների եւ մնալ Սահմանադրության օրջանակում:

խոսքը, թե նա դեռ հոկտեմբերին զանգել է բանակի հրամանատարությանը եւ ասել՝ իշխանությունը վերցրեք: Իրավիճակի հանգուցալուծման մասին մեծ թե ֆաղապարակական դատարանի եւ անկայունության մեջ ներգրավելու բոլոր փորձերը մեծ կասեցվեց ԱԱԾ, իրավադատ մարմինների եւ ժողովրդի կողմից: Իր հրաժարականի մասին էլ մեծ ժողովուրդն է իրեն բերել ու ժողովուրդը մեծ է որոշ դա, անգամ եթե մեծ է՝ հրապարակում որոշ գնդակահարել: Անդրադառնալով առաջկայան իր այն խոսքին, թե ԳՇ ղեկ Օնիկ Գասարյանին հեռացնելու հրաման է ստորագրել, նկատեց, «Հայաստանի նախագահն իմ միջոցառությունը չի ստորագրում՝ ինչ, ուրեմն, միանում է հեղափոխմանը»: Նա ասաց, թե Օնիկ Գասարյանին հարյուր տոկոսով վստահել է ու սխալ արել: «Օնիկ ջան, հրաժարական գրի, գնա»:

Ի վերջո նա առաջարկեց ֆաղապարակ խորհրդակցություններ՝ հանգուցալուծման վերաբերյալ. ժողովուրդը, արձագանքելով բղավեց, թե չի ուզում նոր ընտրություններ, վարչապետը հիշեցրեց՝ մյուս հրապարակում ուզում է ու մյուս հրապարակի ցավն էլ տարավ, միաժամանակ այդ հրապարակը գեներացնողներին խոստանալով. «Դուք հանրահավաք անեք՝ մենք էլ կանենք, չափերն անցնեք՝ կձեռքակալենք, մենք չենք զիջելու մեր իշխանությունը կորուստացված ռեժիմին, թավիչին էլ վերջ է սրվելու»: Պատերազմում դատարանի դատարան էլ ժողովրդին թալանածներն են: Բա:

Երկու հրապարակների, ասել է թե՛ հանրության երկու հասկանների դիմակայությունն այս դրամային ամենավաս բանն է, որ կարող էր դատարանի հետաքրքրման Հայաստանին:

Մի խոսքով՝ երեկ, գորավար Անդրանիկի ծննդյան օրը, Երեւանը եռում էր, եւ չի կարելի ասել, թե հանգուցալուծումը մոտ է, բայց որ կրեք շիկացած են եւ էլի կփկանան՝ դա հաստատ:

Հ.Գ.- *Գերիներին մոռացաք, անհայտ կորածներին, վճի սակ ձգված ծողկներին, երկու հրապարակներ...*

ԱՐԾՎԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

Արսեն Ժիրոյան. «ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ ԿԱՄ ԿԻՆՈՅՈՒՄ ԿՈՒՉԵՄ ԽԱՂԱԿ ԶԱՅԵՐԵՆ»

-Արսեն, Հայաստանում մենք քեզ գիտե՞ք դեռ 1996-ին, երբ ռուսական հեռատեսիլը ցուցադրում էր Ժան-Լուի Դանիելի եւ Բեռնար Դյուբուայի «Ծայրահեղ իրավիճակներ» շարքը՝ «Չելենջերս» վերնագրով, որսեղ դուկասարում էիր գլխավոր հերոսներից մեկի՝ Ժյուլյենի դերը...

-«Ծայրահեղ իրավիճակներ» խիստ ֆրանսիական արժանատիություն է, արժանատիություն է, արժանատիություն է վաճառքի համար «Չելենջերս» ավելի լավ է... ճիշտ ինչպես «Արեւի սակ» սերիալն ավելի լավ վաճառվեց դրսում «Սեն Տրոյե» վերնագրով:

-Մենք հայերս, զգայուն ենք սարքեր բնագավառներում աչի ընկած մեր հայրենակիցների հանդեպ, ուստի իմ ընկերներից մի ֆանիսը, որ գիտե՞ին հայազգի կինոգործիչների հանդեպ իմ հեսաֆրոյան մասին, ասում էին ֆո մասին... Ինչպե՞ս է սկսվել ֆո դերասանական կարիերան:

-Որպես ժողովրդային դերասան իմ կարիերան սկսվել է 1991-ին միաժամանակ երկու սերիալներում՝ «Բժիշկ Կալվեի ճակատագիրը» եւ «FDM»: Նոր էի ավարտել քաղաքական կրթությունս, դարձա «Վիրիո» դասընթացի մրցանակակիր, որ ինձ շնորհեցին այդ ակցիայի հովանավորներ Պատրիկ Լըկոնսը եւ Իվ Բուսեն: Շուտով կլրանա երեսուն տարին. 1991-ի հունիսի 25-ն էր, երեքսաթի օր, ես դա կիլոմետր իմ ամբողջ կյանքում: Այդ գիշեր զգացի, որ ինձ դերասան են դարձնում:

-Պիսի որ դժվար լինի դերասանական կարիերա անել Ֆրանսիայի դեպքում...

-Ֆրանսիայում դա դժվար է, եթե անգլերեն լավ չես խոսում, ինչպես ես:

-Կինոն ընդդեմ հեռատեսիլի. ո՞ր փուլում է ցրանց միջուկ «Պայքարը»:

-Երկար ժամանակ հեռատեսիլն անձողնի ճուշակն էր... հեռատեսիլում աշխատողները դասավորվում էին եւ լավ դերեր էին ստանում կինոյում: Այսօր ճիշտ հակառակն է, գրեթե բոլոր կինոաստղերը ցանկանում են գլխավոր դերեր ունենալ սերիալներում:

Ֆրանսիական թատրոնի եւ կինոյի հայազգի դերասան Արսեն Ժիրոյանը ծնվել է 1962 թվականին, Սամբուլում: Մանկությունը եւ դաստիարակությունը անցել են Մարսելում եւ Առնոլդիում: Հաճախել է քաղաքական դասընթացների (ի դեպ, Կասյա եւ Միշա Ազնավուրների հետ միասին): Նկարահանվել է շուրջ 70 ֆիլմում եւ հեռուստատեսիլում, այնպիսի նշանավոր բեմադրիչների աշխատանքներում, ինչպիսիք են Լյուք Բեսոնը («Լեոն»), Իվ Բուսեն («Յուրահատուկ դաս», «Երազանքի թիմ»), «Դեյթիսի գործը», Պատրիկ Լըկոնսը («Մեծ դուխը», «Իվոնի օժանդակը»): Նրա ֆիլմագրությունը ներառում է ֆանաստիկ, սոցիալական, սարսափ կինոնկարներ, այդ թվում՝ Ֆրանսուա Դյուբուայի «Մեթենան», Բեռնար Նաուերի «Տրյուֆլները» (1995, Մարիոս), Ժան-Պիեռ Վեռնի «Ծովախեցգետինը ետեւի նստարանին» (1996), Սեբաստիան Գրալի «Խենթության մի փոքր հատված» (1997), Զիլսոֆ Ժակոյի «Տնային կալանք» (1998), Դիոյե Տրոյեի «Նոր Ժան-Կլոդ» (2002) եւ այլն: Սակայն հասարակությունը նրան ճանաչել է հեռատեսիլից, հատկապես այնպիսի երիտասարդական սերիալներից, ինչպիսիք են «Ուրվականու-

հին» եւ «Ծայրահեղ սահմանը»: Թատրոնում Ժիրոյանը հանդես է եկել «Փարիզ թալանը», «Բանաստեղծը միտք սխալ է», «Ռոմեո եւ Ջուլիետ», «Օրնիֆլ» եւ այլ բեմադրություններում, ճանաչվել «Արսենը թիմի ասն է» եւ «Ժան-Կլոդ Տերգալ» կասկեղական մեմաներկայացումներով: Իր դերասանական խաղի համար արժանացել է մրցանակների: 1991 թվականին «Լա ռեյու դյու սինեման» նրան բնութագրել է որպես հեռանկարային դերասան՝ «գերազանց թեմանկայով եւ զարմանալի ներկայությամբ»: «Մենք նրան ճանաչում ենք արձանակը ձեռքին եւ չար դեմքով՝ «Բրակո» սերիալում հայկական մաֆիայի շեֆի հագուստով: Կամ վերջերս «ժողովրդի թախադան հրեշտակը» սերիալում՝ ֆահանայի զգեստով: Բայց Արսեն Ժիրոյանի հետ, դրամատիկականից մինչ կոմիկական իր դիտարկումով, անակնկալները երբեք չեն վերջանում», - գրել է «Նիս մասենը» (2020, մարտի 2):

Արսենը բնակվում է Կաննում եւ շարունակում է իր աշխույժ դերասանական կարիերան ինչպես բեմում, այնպես էլ մեծ եւ փոքր էկրանին...

-Ձեռքդ, թե՛ն հիշարժան է ու համակրելի, բայց ոչ այնքան բնորոշ եվրոպական: Դա չի՞ նշանակում լինել հիմնականում եթնիկական դերեր կատարող:

-Ֆրանսիացիների համար ես բնավ սարքեր մեկը չեմ, նրանք մոլորակ ասում են, թե ես ունեմ «մորմալ» դեմք... Ինչը ինձ թույլ է սվել խաղալ բոլոր «մորմալ» կերպարները... Ես երբեք չեմ զգացել այդ սարքերությունը, ընդհակառակը: Աղաղակով այն է, որ 25 տարի դառնալուց՝ հայի կերպար մարմնավորելու համար:

-Նկատել ենք «Բրակո» շարքը, որսեղ կասարել ես հայկական մաֆիայի կնիախար Ասոն Փարազանովի դերը: Ո՞ւր գաղափարն էր՝ համատեղել երկու հայտնի հայ կինոգործիչների անունն ու ազգանունը մաֆիական կերպարի մեջ: Ուրեք գիտե՞մ, Ֆրանսիայում հայկական մաֆիա չկա, բայց ֆրանսիական կինոյում սաարդեն երկրորդ անգամ է, որ ունենք հայ հանցագործի կերպար՝ հայ

կինոռեժիսորի անունով: Նկատել ենք «Առաջին օրը», որսեղ Ժան Ռեոնոն մարմնավորել էր բանդայի դարազուլու Միլո Մալաֆյանին...

-«Բրակո»-ի սցենարիստ Արդել Ռուֆ Դաֆրիի գաղափարն էր՝ միավորել Եգոյանի Ասոն անունը եւ Սերգեյի Փարազանով ազգանունը... Եվ երբ իմացավ, որ ես ծնվել եմ Սամբուլում, ինձ նաեւ սիրեց թուրքերեն խոսել սերիալի երրորդ մասում:

-Պատմիր խնդրե՞մ ծնողների, ընտանիքի եւ ազգանվանդ ծագման մասին, նաեւ այն մասին, թե ինչ

կադ ունես ծննդավայրիդ ու ֆրանսահայ համայնի հետ:

-Ես Ֆրանսիա եմ ժամանել երկու տարեկանում ու երբեք չեմ վերադարձել Թուրքիա... Ծնողներս կյանքից հեռացել են 25 տարի առաջ, հիշողություններս լավ են: Մորս անունը Սիլվա Բաղդասարյանն էր, ես երկար տարեկան եմ վերցնել նրա անունը՝ կարիերա սկսելու համար: Արսեն Բաղդասարյան, լավ կլինե՞ր... ու հաստատվելիս հայտնի, ֆան Ժիրոյանն է: Ֆրանսիայում մի ֆաղափ կա՝ Ռուայան: Գուցե դրա հետ զուգորդում է դասառը, որ Ֆրանսիայում իմ անունն այնքան էլ հայկական չի հնչում...

-Կա՞ն հայկական ավանդույթներ, որ դառնալու եք:

-Շատ ֆիչ, խոհանոցայինից բացի... Բայց թատրոնում կան կինոյում լավ կուլտուրալ հայերեն...

-Իսկ ի՞նչ կուլտուր փոխանցել հայ ընթերցողներին:

-Չնայած ես երջանիկ ու երախտադար եմ ֆրանսիացի լինելու համար, բայց սիրս հայ է, եւ հոյարս եմ, որ հայ եմ... Հոյս ունեմ մի օր ստանալ Հայաստանի ֆաղափայություն... ու նաեւ բացահայտել իմ նախնիների երկիրը...

Երիտասարդ հասակում

Մեծարենը՝ անգլիախոս ընթերցողին

Կալիֆոռնիա համալսարանի հայազգիական ուսումնասիրությունների ծագրի սնորեն Բարլոու Տեր-Սյրիշյանը Ֆրեզոյից հայտարարել է, որ համալսարանի հրատարակչությունը լույս է ընծայել դրկ. Ջեյմս Ռասելի «Միսակ Մեծարենը: Ամբողջական ֆարական բանաստեղծությունները» (Misak Medzarents: The Complete Lyric Poems) հասարը, որ դարունակում է վաղամեծիկ բանաստեղծի ավելի ֆան 180 ստեղծագործությունների անգլերեն թարգմանությունները, դրանց հայերեն բնագրերն ու մեկնաբանությունները:

Ամբողջական վասակավոր ժողովուրդ է, հեղինակ՝ մի շարք գրերի, որոնց թվում «Բոսֆորյան գիշերներ» վերնագրով հասարը, որսեղ ամփոփված են Պեռոս Դուրյանի ամբողջական ֆարական բանաստեղծությունները (Bosphorus Nights: The Complete Lyric Poems of Bedros Tourian) եւ մի ֆանի հարյուր հոդվածների ու մեմագրությունների:

Մեծարենի լեզուն բարդ է եւ այլաբանական, որսեղ միաձուլվում են գրաբարն ու ստեղծական բարբառը եւ սիմվոլիզմը: Ռասելը վարդիտությամբ է կարողացել հաղթահարել լեզվական առանձնահատկությունները՝ հարակրկությունները, բարդաձայնությամբ ու խորհրդանշական հնարներն ու ընթերցողին ներկայացրել Մեծարենի հոյակապ, գունեղ ներաշխարհը:

«Հասարը կարեւոր ներդրում է եւ անգլիախոս լայն հասարակությանն է ներկայացնում մեր լավագույն ֆարերգուներից մեկի ստեղծագործությունները», նշել է այս առթիվ մասնագարի գլխավոր խմբագիր ժող. Տեր-Սյրիշյանը: «Բացի հայկականից, նաեւ համաշխարհային գրականության մաս դարձավ այժմ Մեծարենը», ավելացրել է գրող Արիս Զանգիլյանը:

Մեծարենի այս գիրքը կարելի է ձեռք բերել «Արիլ» եւ «ՆԱԱՐ» գրախանութներից (ԱՄՆ), այցելելով «http://abril-books.com» կամ «https://naasr.org/collection/naasr.org/collection/naasr_bookstore» կայքերը: Տ. Ծ.

Փետրվարի 24-ին ՀՀ ղեկավարի աթոռն զբաղեցնողը լրասվածի ղեկը վերցնելի եթերում խոսելով հայ-ադրբեջանական վերջին դաշտերում մասին, ի շարքում բազմաթիվ չկոտորած և թեթև հայտարարություններ, խոսեց նաև «Իսկանդեր»-ի մասին՝ կասկածի չսակ դնելով դրա արդյունավետությունը:

Ռուսական մամուլն ու ֆախաբանադատական շարժումները միանգամից անտեսակողմիս կերպով արձագանգեցին նրան:

Ասորե և ներկայացնում են ռուս և հայ շարժումները մեկնաբանություններն ու արձագանգները՝ հասկանալով:

Ռազմական փորձագետ **Յուրի Լյաժին**. «Հրթիռների մարտավարական երբեմն կարող է իսկապես ձախողվել, բայց դա, ընդհանուր առմամբ, հազվադեպ դեպք է, նույնիսկ հին հրթիռների համար, որոնք դաշտավորված են եղել երկար տարիներ: Հետևաբար, ես Փաշինյանի այս խոսքերը ընդունում եմ ծայրահեղ կասկածելի, եւ, ընդհանուր առմամբ, դրանք համարում եմ սեփական սխալները արդարացնելու փորձ:

Հազվի առնելով առկա հրթիռային ներուժը, հայկական կողմը կարող էր օգտագործել առկա հրթիռային համակարգերը ռազմական ենթակառուցվածքների առանցքային օբյեկտներին հարվածներ հասցնելու համար: Դրանք են ավիաբազաները, ռազմական դաշտերը, հայտնի հրամանատարական կետերը և այլն: Ինչպես ցույց են տվել, օրինակ, Մերձավոր Արևելքում առկա բախումները, նույնիսկ հին Ելբուրսը և Տոչկան կարող են լուրջ գլխացավաբեր սեղաններ քանադու համար, եթե ճիշտ օգտագործվեն, չնայած հակառակորդի օդային զերծանցողությանը: Այս դեպքում ոչ մի հայտնի հարված չեղավ, նույնիսկ այնպիսի մեծ ու ակնհայտ ռազմական թիրախների դեմ, ինչպիսին են ռազմական ավիաբազաները:

Միզուցե նրանք վախենում էին հակամարտության էլ ավելի սրացում առաջացնել, վիրավորել թուրք խորհրդականներին և այլն: Այս կամ այն կերպ, այս ամենը խանգարում էր հայկական ամենաարդյունավետ միջոցների էֆեկտիվ օգտագործմանը: Եվ Փաշինյանն այժմ փորձում է հասկանալ, թե ինչպես ղեկավարել և արդարանա սրա համար»:

Ռազմական փորձագետ, Ռուսաստանի ռազմական գիտությունների դոկտոր **Կոնստանտին Սիլով**. «Փաշինյանին մեղադրում են Ադրբեջանի հետ ռազմական գործողություններ իրականացնելու համար բանակի նախադասումը չաղախողվելու մեջ: Դա ճիշտ է: Այս դրամաներում նա փորձում է ազատվել մեղքից և մեղադրել Ռուսաստանին իբր անկասար զենքի համակարգեր մատակարարելու մեջ:

Տոչկա-Ռու և Ելբուրս հրթիռների բոլոր արձակումները զբաղեցրել են Ադրբեջանի կողմից և մանրամասն լուսաբանվել են լրասվածի ղեկը վերցնելու մեջ: Եթե թեկուզ մեկ հրթիռ ընկներ և չդաշտեցներ, դա կդառնար շատ բուռն ինքնակոտորածի առիթ:

Պետերոմայի դասգամավոր, Ռուսաստանի և Սիրիայի խորհրդարանների միջև բարեկամության խմբի ղեկավար **Դմիտրի Սաբլին**. «Վաս դարողին ոսկեր խանգարում են: Այս ժողովրդական իմաստությունը լավագույնս բնութագրում է Հայաստանի վարչապետի խոսքերը վերջին դաշտերում Իսկանդերի օգտագործման և դրանց «հնացման» մասին: Սորոսի ձեռնարկները հուսախաբ են անում Փաշինյանին: Սա են մեկ վկայություն է այն բանի, թե ինչպես փողոր, օտար, թեմանական սցենարով հնչող գեղեցիկ կարգախոսների ներք, իր երկիրը կործանող մարդուն բերում է ի խանութային»:

MilitaryRussia կայքի գլխավոր խմբագիր **Դմիտրի Կորնեյ**. «Հետաքրքիր կլինեք լսելու արդրբեջանական կողմի վկայությունները Իսկանդերների կիրառ-

ման արդյունքների վերաբերյալ: Եթե նրանք անարդյունավետ էին կրակում, օրինակ՝ բնակավայրերի սփռի հարթավայրային թիրախների վրա, ապա դա չէր կարող ինչ-որ շեղանկերի ռազմական արդյունքներ տալ: Իսկ եթե ինչ-որ ռազմական օբյեկտներ են խոցվել, ապա լավ կլինեք դիտել արդյունքները և հարց տալ՝ 2-4-6 ռազմական օբյեկտների դաշտերում կարող էր արդյոք փոխել դաշտերային ընթացքը:

Հայաստանի վարչապետի հայտարարության վերաբերյալ կան ղեկավարներ և լրագուցիչ մանրամասներ տրամադրվեն, կան ֆախաբանական զրդարություն է»:

Պետերոմայի դասգամային հարցերով հանձնաժողովի փոխնախագահ **Վիկտոր Զավարզին**. «Դա միանգամայն սուտ է, և դրանում որեւէ կասկած չկա:

Երբ մարդ ուզում է, որ անմեղ լինի, նա եւ «Իսկանդերին» է կոչում, եւ հայ ժողովուրդն է մեղավոր, եւ գինվորականներն են մեղավոր»:

Մասնագետները՝ «Իսկանդերի» մասին

Հանձնաժողովի նախագահի առաջին տեղակալ **Ալեքսանդր Շերին**. «Անկեղծ ասած՝ լրիվ չեն հասկանում, թե ինչպես է բողոքը: Փաշինյանը, երեւի երբեք զործ չի ունեցել ռազմական գործի հետ»,- կարծում է ռուս դասգամային:- «Պետ է նրա խոսքերին լուրջ վերաբերվել: Եթե մարդը նման բաներ է խոսում, ղեկավար է ստուգում իրականացվի: Թող ինչ-որ փաստերով աղաքուցեք դա:

Ինչպես կարելի է հաշվել, թե 10 «Իսկանդեր» են արձակվել, իսկ միայն մեկն է դաշտել: Իսկ որեւէ են ընկել մյուս ինը և չեն դաշտել: Կարծում եմ, որ Փաշինյանը ղեկավար է հրատարակայնորեն ներողություն խնդրի: Բայց աշխարհին է հայտնի, որ նա դուրս է սվել: Փաշինյանի արտահայտությունը ցույց է տալիս, թե որքան խորն է նա մեղ ռազմական գործի մեջ»:

«Իսկանդեր»-ի մեկնողներից ինժեներ-կոնստրուկտոր **Վլադիմիր Կոլպյով**. «Հրթիռային համակարգի վերաբերյալ այդքան լուրջ մեղադրանքներ կայացնել են միաժամանակ հրատարակված խոսքերումը՝ որ իմեք «չգիտեք» հարցի էությունը՝ դա արժանավայել է և անգամ ոչ դաշտելուց բայլ է Հայաստանի վարչապետի համար:

Նրա ասածը «80-ականների զենքի» մասին արդեն դիվերսիայի մասն է: Ինչ «80-ականների զենքի» մասին է խոսվել, եթե անգամ ռուսական բանակն իր սղառագինությունը «Իսկանդեր»-ներով լրացնելն ավարտել է միայն 2019թ.-ի վերջին:

Գիտե՞ք նաև ինչի մասին մտածեցի, երբ Փաշինյանն ասաց, որ մարտական լիցենզիան ընդամենը 10 տարով է դաշտել: Այն մասին, որ վարչապետը սեփական անգրագիտությունը ռուսափույթ վերացնելու կարիք ունի: Այո-այո: «Լիկերե՛ք» է հարկավոր»:

Հեռուստամեկնաբան **Վլադիմիր Սուլովյով**. «Լսում էի Նիկոլ Փաշինյանի խոսքը: Հիմա էլ դաշտվում է՝ մեղ գենդն է վասը: Ցավով, չեն կարող հայտնաբերել լուրջ տեղերը»:

Մարդ, որը մեղավոր է հայ ժողովրդի մեծագույն անղեշի մեջ, հայ ժողովրդի ամենամեծ մկասացման մեջ, շարունակում է մղղել, որ բոլորը մեղավոր են բացի իրենից: Ու սա ասում է երկրի ղեկավարը, գերագույն գլխավոր հրամանատարը... 2 տարի ժամանակ ունեիք, գնայի՛ր ու գնե՛իր քո ցանկացած գեները»:

Մովսես Հակոբյան. «Մենք «Իսկանդերի» հետ խնդիր չենք ունեցել, ինձ համար անհասկանալի էր այդ մարդու (նկատի ունի Նիկոլ Փաշինյանին) հայտարար-

ությունը, որովհետեւ ինքը և առհասարակ մեր կողմից ոչ ոք չի կարող իմանալ, թե քանի տարի է դաշտել, որովհետեւ դա միայն կարող է հաշվարկել հակառակորդը, որովհետեւ ես գիտեմ, որ կրակել են հակառակորդի վրա: Դժվար է մեկնաբանել մի մարդու խոսքերը, որը բանակից, բանակի բարեփոխումներից զաղափար չունի և առհասարակ չգիտի ինչ է նշանակում բանակի բարեփոխումը:

Զինվորին տուրախ-մայկա կան կլուր-նիկ տալը բանակի բարեփոխումն է՝»:

ԱՊՀ ինստիտուտի Կոլվկասի բաժնի ղեկավար, ռուս ռազմական վերլուծաբան **Վլադիմիր Եվսեյ**. «Եթե Ռուսաստանը վաս սղառագինություն է տրամադրում, ապա ինչպե՞ս են ռուսական զորքերն ուղարկվում հսկելու սահմանը Ադրբեջանի Հանրապետությունից Սյունիքի մարզում: Թող նա հաստատի գոնե մեկ արձակում «Իսկանդերի»՝ ԼՂ-ում երկրորդ դաշտերային ընթացքով: Իմ սվայներով՝ այդ փուլում որեւէ արձակում չի եղել: Մարդը, որը խոսում է այդ մասին,

հան մավթամուղի և մեկ այլ օբյեկտի դեմ: Փաշինյանը կատարողի արգելեց, թեպետ ռուսները հասկացնել էին սվել, թե ձեռք դաշտերում է ու ձեռք գործը, ինչ ուզում էի արե՛ք:

Շուշիի ամրամից 3 օր առաջ ես Փաշինյանին խնդրեցի թույլ տալ Իսկանդերի երկու հարված հասցնել ուղիղ Շուշիի սակ կուսակալած արդրբեջանցիների կենդանի ուժին:

Փաշինյանը կատարողի արգելեց՝ ասելով, որ համախառնային համարությունը մեզ կբզկի, եթե մենք միաժամանակ սղառանք թեմանու մի քանի հազար գինվորների:

Միակ անգամ ինձ թույլ սվեցին կիրառել Իսկանդերը արդեն Շուշիի ուղղությամբ: Ես այն կիրառեցի: Մենք օգտագուցինք դրանից ու հասցրինք ֆաղափ մացնել մի քանի սանկեր: Երկու օր անց ինձ հրամայեցին թողնել Շուշին և նահանջել»:

ԳՇ ղեկի տեղակալ **Տիրան Խաչատրյան**. «Իհարկե՛ հնարավոր չէ... ղե՛ց, «Իսկանդեր»... Մեկ կրակո՞ցը... 10 տարի»:

կոսով... Կներեք սա լուրջ չէ (ծիծաղում է), չի կարելի մեծ բաներ խոսել, եզրահանգումներ անել: Զի կարելի առհասարակ հարցեր տալ այդ գինաստակի մասին հեռախոսով և եղբայր մակերեսներն զննահասականներով եզրահանգումներ անել, լուրջ չէ: Ես չգիտեմ՝ ով ինչ է ասել, բայց դա հնարավոր չէ (նորից ծիծաղում է):

Պարզապես կխնդրե՛մ չծավալել թեման ու այդ գինաստակի մասին սխալ ընկալումներ չձեռավորել»:

Արցախի և ՀՀ ՊՆ մայրիկն նախարար **Սեյրան Օհանյան**. «Իսկանդերը բավականին լուրջ, հեռահար և ճգրիտ համակարգ է, որի մասին զննահասական սվողը ղեկավար է գոնե այդ համակարգից հասկանա:

Այդ համակարգը իմ դասգամային նախարար եղած ժամանակ է բերվել՝ 2015թ-ի վերջին: Բավական երկար բանակցային և նախադասարարական աշխատանքներ են տարվել մինչև գնելը: ՀՀ Զինված ուժերի հրթիռահրետանային վարչության մասնագետները ՌԴ-ում սովորել են, այնուհետև դրա նախադասարարական աշխատանքներին են մասնակցել, իսկել են համակարգի տեխնիկական սղասարկման ընթացքը և ՌԴ-ում փորձարկումից հետո նոր ընդունել են Հայաստանում: Այս տարիների ընթացքում, կարծում եմ, սվայլ համակարգը և հրթիռները դաշտեցնել են բավականին լուրջ դասարարակալած դրամաներում, նրանք անցել են տեխնիկական սղասարկման բոլոր շրջանակները, տարբեր մարզումների և զորավարությունների ժամանակ ստուգվել մարտունակությունը և միջազգային կոնֆլիկտի մասին իրենց խնդիր լինելը, աղա դրա մասին կբարձրաձայնվել:

Ինձ համար առաջինն անհասկանալի է այն, որ Իսկանդերի մասին զննահասական է տալիս մի մարդ, որ տեղեկությունը չունի ռազմական տեխնիկայի մասին, նույնիսկ բանակում չի ծառայել և վերջին ժամանակահատվածում միայն զբաղվել է բանակի միջոցով ինֆուզավագո անելով: Ինչու են հիմա որոշել Իսկանդերից խոսել, որովհետեւ նույնիսկ Չինված ուժերում ծառայել, շատ այլ մասնագիտությունների տեղ մարդիկ նույնիսկ չեն կարող դրա վերաբերյալ գնահատական տալ, որովհետեւ դա ճգրիտ ուղղվածություն ունեցող գինաստակ է:

Ինչ է նշանակում հրթիռ 10 տարով է դաշտել: Դրա վերաբերյալ մասնագիտական կարծիք կարող են տալ միայն այդ համակարգը ճգրիտ կերպով իմացող գինվորականները:

Զարեգ ԳԵՆՈՐԳ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆԷ

ՏԻՊՐԱԼ ԵԿՎԿՅԱԼ

Թուրքիայի չսացված հանդիպումները

Փարիզ

Թուրք դեմոկրատ մտավորական Ջենգիզ Աֆարը 2000-ական թվականներին եռանդուն մասնակցություն է ունեցել հայ-թուրքական երկխոսություններին...

նաջ: Նրանց ուղին փոսային է, բայց դիմաձևական իրոք առկա է: Թուրքիան չսացված Արևմտյան Եւրոպայի վստահությունը, եթե ոչ հանդուրժողականությունը՝ նրա թեկնածությունն ավարտին հասցնելու համար:

Ջեռ գրվում դուր մուում եֆ ֆեմալիսական հեղափոխությունից առաջ արեւմտականացման ձայնողման մասին, ինչին իր մասնունի Եւրոպան: Ձեր կարծիքով, որքանով են Եւրոպացիները նոյաւսել ասփճանական այս աղաարեւմտականացմանը, ինչը հանգեցրեց ղաւտերազմական վիճակի՝ ինչոյես երկրի ներսում, այնոյես էլ՝ երկրից դուրս:

Այս թեկնածության հանդեպ ունեցած թեմամամոֆ, եւրոպացիները Թուրքիայի հին հակաարեւմտյան հոսանքի ջրաղային առաւ ջուր թերեցին: Ժողովրդի մեջ մերժվածության զգացումը ասուծեղ է: Նույնիսկ ամենաեւրոպամետներն իրենց մերժված են զգում: Զեթեկնածության ներկայիս փուլում եւրոպացիները թաւծ ունեն Թուրքիայում իրավական ղետոյան ղաիողանման վրա: Նվազագոյն զգոնոյան այդ ղակասը վարչակարգին խրախուսում է անսեսել արղարոյան եւ իրավունքի ցանկացած կանոն՝ ինչոյես ներսում, այնոյես էլ՝ դրսում: Այս հրաժարումը հասավ այնոյեսի չափերի, որ Թուրքիան աղաարեւմտականանում է թե՛ իր ներքին ֆաղաֆական գործունեոյան մեջ եւ թե՛ իր արափին դաժիններում ու դրանցից ղխող ղաւրականոյուններում: Այսոր նա մի ազաւ էլեկտրոն է, որին չեն զաղում ոչ մի միջազգային նորմեր, եւ որն ինչ ուզում՝ ա-

նում է : Աժխարը նայում է ու սղասում այն օրվան, երբ նա ինքն իր «փթը ֆարին կա»:

Դուր համամի՞ս եֆ այն մսփին, թե Երղողանի վարչակարգի մնալու միակ ճանաղարըը հրկիզող խաղալն է, թե՞ սա աս զավեւտական րացարոյուն է:

Արեւմուտը սարափում է Թուրքիայի փուլունից՝ ֆաղաֆաշիկ Սիրիա: Երղողանը խաղարկում է այդ վախը եւ ամեն անգամ սասանում սահմանված չափերը: Այս՝ ի վերջ ինքնակործան գործելակերըը ձեռնու է նրան, երկրի թե՛ ներսում, թե՛ դրսում, ֆանգի նա վամոյիրի ղես աղում է հակամարտությունների շնորհիվ: Եւրոպացիների միամտությունը

թյունների ղասնոյունը արխիվներում են, որոնց մասին այսօր աս րան չգիտենք: Թուրքիայի այլոյունը, որ անբաժան է Եւրոպա-Թուրքիա հարաբերություններից, անսեսված է եւ կամ թյունիմացված: Պեսֆ է վերաճանաչել Թուրքիան ղասնոյան լոյսի ներքո՝ կարողանալու համար խելացիորեն առնչվել նրա հեւ: Սա է ինչ-որ չափով թուրքական խոռվի նղասակը, որը վերլուծման ուղղոյուն է առաջարկում:

Ի՞նչ կարծիք ունեֆ Ղարաբաղի հակամարտոյան լուսաբանումներում Բաֆի հեւ կաղված Անկարայի ղանթուրփուսական հայաարույունների իրականոյան ու սահմանների մասին: Թուրքական հանրային կարծիքն արղոյ՞ առնչակից է զգում իրեն այս հակամարտոյանը, թե՞ սա խաբերոյուն է՝ ոււաղրոյունը ներքին սղիալ-սնեստական դժվարոյուններից շեղելու համար:

Թուրքական հանրային կարծիքը նույնիսկ ֆարեգի վրա չի կարողանա սեղակայել ոչ Ղարաբաղը, որին հաճախ շփոթում է Մոնսենեգրոյի հեւ (թուրերեն՝ Ղարաղաղ), ոչ Աղրբեջանը : Թուրերն իրենք իրենց ղորբոփում են հայի նկասմամբ ասելոյանմբ՝ զաղաղայի անգամ չունենալով իրականոյան մասին:

Ինչ վերաբերում է ղանթուրփոյին, այն այլեւս նույն նւանակոյունը չուրնի ֆան մեկ դար առաջ, ոչ էլ խորհրդային կայսրոյան փուլունից հեւո ղանթուրփուսական վերակենդանացած փմեռների ժամանակ: Փասացի՝ Անկարա- Բաֆու կաղն առաջին հերթին սնեստական է, ֆանի որ Թուրքիան սասնում է աղրբեջանական լուրջ ներղուններ: Պեսֆ է ավելացնել նաեւ ղազմական համեղ կղղը՝ ԱԹՍ-ների զանգվածային վաճառք, ջիհաղիսների եւ, ղարգ ասենք, ամենայն հավանականոյանմբ թուրքական րանակի կոմանդոների արաիանում: Այնուհետեւ, նրանք Արեւմուտում ժխտողականների դուես են սեղծում, ինչը ձեռնու է նրանց՝ հակահայկական լոբբիինգ իրագործելու հարցում: Մյուս կողմից, աղրբեջանական շիականոյունը եւ կամ աթեիզը թուրքական սուննիի հեւ լալ չեն, եւ Ալիեը, հոգու խորում, զարում է Երղողանից: Ել վերջաղես, այն սեսակեթը, որ Երղողանն օգսաղործում է արափին ղաւտերազմներն իր սնեստական ձախողումներին չանղարղառնալու համար, ինձ համար երբեք համոզիչ չի եղել: Թուրքական հանրային կարծիքի մի հսկայական հասված րացարձակաղես կղղ է իր առաջնողի նվաճողական ղաւտերազմներին՝ դեռ մի րան էլ ավելի, ինչոյեսի էլ լինի սնեստական վիճակը: Երղողանի ղաւտերազմների եւ երկրի սնեստական վիճակի մեջ ոչ մի ղասձաաիեսեւանֆային կաղ չկա, չնայած որ ղաւտերազմներն ավելի են ֆանղում սնեստոյունը:

հենց նրանում է, որ կարծում են, թե կարող են Երղողանի հեւ նսել սեղանի շուրջ ու մարել նրա հետեւողականորեն վառած հրդեհները: Նա նախընտրում է ուժը րանակցոյուններից, եւ նրա հրկիզած հակամարտությունները կհանգչեն միայն նրա վարչակարգի ավարտով: Սա վերաբերում է հակաղես րդերի դեմ ղաւտերազմներին Իրաֆում, Սիրիայում եւ Թուրքիայում, ինչոյես նաեւ նրա՝ միջազգային իլամմիսական աիաթեկչոյան հոլանալորը լինելուն:

Թեւեւ արեւմտյան երկրները փործում են սանձել Երղողանի վարչակարգը, նրանք ցուցաբերում են միաժամանակ թե՛ անզորոյուն եւ թե՛ անհասկանալիոյուն: Պեսֆ է ուրեմն վերանայել՝ Օսմանյան կայսրոյան ղասնոյունն ու Եւրոպայի հեւ նրա երկիմաստոյուններով լի հարաբերոյունները:

Թուրքիայի հեւ փոխարաբերոյուններում ֆաղաֆական որոում կայցոնողներին անհրաժեւ է ղասնոյանը կղղից նայել: Մեւ ղաւտերազմից հեւո Թուրքիան՝ ինչոյես հիմա են սիրում ասել՝ անհեսացավ եւրոպական ղաղարներից: Երկրի ձանաչումը, հարաբերու-

Ֆրանսերենից րարգմանեց ԱՐՈՒՏՅԱԿ ԳՐԻԿՈ ԱՐՄԵՇՅԱՆԸ Սիւսերնո, Ֆրանսիա

Մասնավորաղես հարկ է վերաբացել նաեւ Վարդենիս-Մարակերտ ավտոճանաղարը: Իրասեսական է եւ սնեստական առումով ձեռնու վերագործարկել Իջեւան-Ղազախ ավտոճանաղարը, որը ուղղակի կկաղի Զայասանը Ռուսասանին: Նաեւ սնեստաղես ձեռնու է Երասխ-Սաղարակ երկաթոլային ճանաղարի վերականգնումը: Ընղիանուր առմամբ, Զարավային Կովկասում կոնունիկացիաների հարցը ղեսֆ է լուծել համակարգված, նկաշի ունենալով թե՛ Արխազական երկաթոլու վերաբացման հնարավորոյունը, եւ թե՛, ժամանակի ընթացում, Գյումրի-Կարս երկաթոլու վերաբացումը: Պեսֆ է հաս-

Չայասանի սնեստոյունը 2020 թ. ԵԱՏՄ-ում ...

կանալ, որ անընղիաս մեծանում են Թուրքիայի հեւարրոյունները Զարավային Կովկաս թափանցելու ուղղոյանմբ, եւ դա զուս հիմնախնղիրները լուծելու գործում: Ըստ ամենայնի, ԵԱՏՄ ղոլոր անղանները ոււաղրոյանմբ են հետեւում այդ գործոնի կենսագործմանը: Շաս կարեւոր է, որ Իրանը եւ Զայասանը երկաթոլային եւ ավտո ճանաղարներով կարողանան կաղվել Ռուսասանի հեւ, եւ ցանկայի է՝ մի ֆանի ուղղոյանմբ: Դա եաղես կնեծացնի Զայասանի սնեստական անվսանզոյունը եւ կնղասի արղունավես դիմակայոյանը առկա ֆա-

ղաֆական եւ սնեստական սղառնալիներին: Մեր անվսանզոյունը աղաիովելու համար անհրաժեւ է ոչ միայն ակշիվացնել սնեստական համագործակցոյունը Ռուսասանի հեւ, այլեւ լրջորեն մսածել մեր ղազմավարական դաւեակցի հեւ ֆաղաֆական եւ ղազմական համագործակցոյունն ու փոխգործակցոյունը մի նոր մակարղակի րարձացնելու ուղղոյանմբ: Զայ-ռուսական րազմաբնոյթ հարաբերոյունների որակական արղիականացումը, զարգացումն ու խորացումն այն միակ հնարավորու-

թյունն են, որոնք կարող են չեղաֆցնել կամ նվազագոյնի հասցնել թուր-աղրբեջանական սնեստական եւ ֆաղաֆական ծավալունից առաջացող սարբեր սղառնալիներն ու մարաիավերները Զայասանի համար: Զարկ է Զայասանի ֆաղաֆական վերնախավերի, ղիզնեսի եւ գիսափորձագիսական հանրոյան համասեղ ուժերով վերջաղես սկսել ֆնարկել հայ-ռուսական հարաբերոյունների հեսագա որակական րարելավման, ԵԱՏՄ-ում մեր անղանակցոյան եւ ձեւավորղղ նոր իրողոյուններում մեր անելիփն վերաբերող հարցերը:

Երդողանի զավեհական աշխուսանքը թուրք ժողովրդին. «Լուսին ենք գնում»

Թուրքիայի նախագահ **Երդողանը** լուսին է սիրում աշխուսանքի սալ թուրք ժողովրդին: Նրա աշխուսանքները հասկալի են հաճախակի դարձան 2020 թվին: Նույն թվի հուլիսին նա ավելեց էր, որ բյուզանդական Այա Սոֆիա սաճարը վերածվելու է մզկիթի, իսկ օգոստոսին՝ Սեվ ծովում բնական գազի դաշտերի հայտնաբերման մասին, հայտարարելով, թե առաջիկա մեկ տարում դրանք կհանգրվեն եւ բնակչությունը էժան գազ կստանա: Մինչդեռ, բնական գազի հայտնաբերված դաշտերի Երդողանը համար դառնալով էր 5-ից 7 տարի ժամանակ: Բացի դրանից, այդ դաշտերը չեն չին էին, ընդամենը կարող էին բավարարել երկրի 5 տարվա պահանջները, հետևաբար ոչ Երդողանը, որովհետև միայն հորատման աշխատանքների համար համար անհրաժեշտ էր 2.5 միլիարդ դոլար:

թյան բյուջեն կազմում է 84 մլն. լիրա, որը համազոր է 1.4 մլն դոլարի, սակայն այդ գումարով Երդողանը ընդամենը կարող է 10 անօդաչու սարք ուղարկել Լեռնային Ղարաբաղ: Այլ կերպ, չհաշված Այա Սոֆիա սաճարի վերածումը մզկիթի, Երդողանի մնացած աշխուսանքները կան հիասթափություն են դարձնում թուրք ժողովրդին, կան էլ ավարտվել են կասարյալ խայտառակությամբ: Ելնելով թուրքական մանուկ արձագանքներից, դժվար չէ կռահել, որ խայտառակությամբ կավարտվի նաև «Լուսին գնալու» աշխուսանքը:

Յուրեղանի աշխուսանքն ու Գարայի շրջակայքի համասարած ռմբակոծությունն ու զինվորների առաջխաղացումը դեռի ֆարանձավ՝ նախագահական ազդակ է հանդիսանում PKK-ի գրոհայինների համար: Նրանք այդ զինվորներից 3-ին սղանում, աղա շատում են ֆարանձավ, զնդակահարում բոլոր դաշտերին ու փախչում: Այլ կերպ՝ Երդողանի աշխուսանքը դառնում է դառնում 16 թուրք զինծառայողի սղանում: Ընդ որում հակառակ դաշտայինության մասին հայտարարում էր **Հուլիսի Աֆարի** հայտարարությանը, թե դաշտայինները ֆաղաֆաղական անձինք են, դարձվեց, որ նրանք եղել են թուրք զինծառայողներ, ինչպես նաև Ազգային հետախուզական կազմակերպության գործակալներ:

Գրոհային աշխուսանքներից թերեւս ամենահետաքրքիրն էր «Լուսին գնալու» մասին աշխուսանքն է, ինչը, ըստ նրա, նախատեսվում է 1923-ին, Թուրքիայի Հանրապետության հիմնադրման 100-ին: Բայց ինչպե՞ս: Այդ գործը դեռ է նախաձեռնվել 38 մլն. լիրա բյուջեով 2018-ին կազմավորված Թուրքական ժողովրդական ընկերությունը: Երբեք է, հիմա ընկերու-

թյուն են դառնում թուրք ժողովրդին, կան էլ ավարտվել են կասարյալ խայտառակությամբ: Ելնելով թուրքական մանուկ արձագանքներից, դժվար չէ կռահել, որ խայտառակությամբ կավարտվի նաև «Լուսին գնալու» աշխուսանքը: Այդ հարցին փետրվարի 17-ին անդադարձել է նաև Կ.Պոլսո «Ալյուս» շաբաթաթերթը «Երդողանի ավեհածը «Լուսին կերթան» խոսքով: Ահա թե ինչ է գրել.

«Փետրվարի 9-ին, երեքշաբթի օրը, Երդողանը հայտարարեց 2 օր առաջ խոսքացած ավեհածը: Նա «Լուսին կերթան» բառակաղկոթային սկսած ելույթում մասնաձեռնություններ փոխանցեց Թուրքիայի ժողովրդական ծրագրերի մասին: Դրանք բաղկացած են երեք փուլից, որոնց վերջնական վրա ռսվելու է: Երդողանի այս ավեհածը շատով երգիծանքի նյութ դարձավ սոցցանցերում, որտեղ մասնակցում էր երկրի առկա մասնակցող ձգնաժամը, գործադրությունն ու հասարակության՝ այս ամենով ղայմանավորված սնանկացումը: Մասնավորապես ժողովրդական ընկերությունն որոշակի գումարի դիմաց դաշտայինություն են լուսին տեղափոխել իրենց ուղեւորներին»:

ՆԱԿՈՒ ՉԱՐՔԱՆ, թուրքագետ

Թուրքիան շարունակում է «ապահայաֆիկացնել» հայկական մշակույթը

Տեղադրությունից ավելի քան մեկ դար անց էլ ֆաշիստական Թուրքիան շարունակում է հայկական մշակութային արժեքների՝ հայերից օտարումն ու ոչնչացումը: Այդպիսով նրանք փորձում են հայերի դասական հայրենիքից ջնջել հայկական հեթոց, ոչ այնքան աշխարհի, որքան՝ եկող սերունդների հաճախելու կանխելու նպատակով:

Ոչնչացվող, օտարվող եւ «անուշադրության» հուշարձանները, ցավոք, լուսին, ստորեւ փորձեն ներկայացնել դրանցից մեկ-երկուսը՝ ամենաթարմերը:

Օրինակ՝ Անկարայի հայկական գերեզմանատունը ցայսօր էլ շարունակաբար ենթարկվում է գանձախույզների վանդալային հարձակումներին ու դողումներին: Այդ մասին անցյալ տարվա աշնանը Թուրքիայի խորհրդարանում անհանգստություն էր հայտնել նաև Թուրքիայի մեջլիսի հայ դասաւարտվոր **Կարո Փայլանը**՝ հիշեցնելով, որ գերեզմանոցի տարածքը Անկարայի դասաւարտվորային ժառանգության մի մասն է կազմում եւ 90-ականներից հասուկ դաժակաւոր տարածք է համարվում:

Խոսքի Անկարայի Սինգանի շրջանի Սուրբ Փրկիչ եւ Ս. Զառասուհ մանուկ եկեղեցիների հայկական գերեզմանոցի մասին է:

Քիչ չեն դեռեցրել, երբ Թուրքիայում վաճառքի են հանվում նաև հայկական եկեղեցիները: Օրինակ՝ հունվարի 14-ին թուրքական առեւտրային կայքերից մեկը՝ «Sahibiden.com»-ը, հայտարարություն տարածեց այն մասին, որ 6 միլիոն թուրքական լիրայով վաճառվում է Բուրսա քաղաքի Սեբթաբը թաղամասում գտնվող հայկական կաթոլիկ եկեղեցին: Այդ հայտարարության մասին վաճառքի էր հանվել նաև Բուրսայի մեկ այլ հայկական եկեղեցի՝ արդեն 6.300.000 լիրայով:

Հայտարարության մեջ որեւէ նշում չկա եկեղեցիների ծագման մասին, միայն նշվում է, որ այն կարող է ծառայել որդես թանգարան, արվեստի կենտրոն, հյուրանոց եւ այլն.

«Վաճառքի է հանվել Բուրսայի շրջանում գտնվող եւ մասնավոր սեփականության կարգավիճակ ունեցող դասական եկեղեցին: Եկեղեցին, որը կառուցվել է այստեղ աղբյուրի համար, փոխանակությունից (1923թ. հուլիս-թուրքական բնակչության փոխանակություն) հետո բնակիչների հեռանալու դաժակաւոր անցել է մասնավոր սեփականության եւ 1923թ. ի վեր մի որոշ ժամանակ Երդողանը էր որդես ծխախոտի դաժակաւոր, այնուհետեւ կարի ֆաբրիկա»,- ասված է հայտարարության մեջ:

Այս ամենին կարելի է հավելել «անուշադրության» դաժակաւոր ամեն տարի փլուզվող ու հողին հավասարեցվող հայկական շատնյալ դասաւարտվորային արժեքները, որոնք, ըստ թուրք իշխանավորների՝ «ավելորդ գլխացավանք» են իրենց համար:

Այս առումով Հայաստանի իշխանություններն ու սփյուռքի շրջանակները լուրջ անելիքներ ունեն, բայց սփյուռքը, մասնավորապես վերջին շրջանում, կարծես նիհիլ մեջ է, իսկ Հայաստանում...իսկ Հայաստանում, ցավոք, դրա ժամանակը չունեն:

ԳԵՂԱՐԳ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

31 միլիարդի հակառակ կողմը

Հայաստանաբնակներին զարմացնելու փորձերով նաև զայրացնելու շրջանառություն ստեղծելու իշխանական այրերի որոշակի մղումները սովորական երևույթ են դարձել: Դրանք այնքան դաժակաւոր են ու դաժակաւոր են, որ զայրակողության չեն սրվում ոչ միայն դողումները, այլև անգամ սարսակական դասարանների տարիքի դասանյալները: Օրերս, օրինակ, ՀՀ վարչապետը կառավարության նիստում որդես աշխարհացումը նվաճում հայտարարեց, որ երկրի մասնությունն անմասադեղ աճի նշաններ է ցուցադրում, եւ որդես աղաջույց բերեց 2020 եւ 2021 թթ փետրվարի 1-15-ին առեւտրային ցանցում արձանագրված ցուցանիշը. նախորդ տարվա նույն օրերի համեմատ այս տարի կայացել է 600 հազար կտրոնով ավելի առեւտրային գործարք, գումարայինով 31 մլրդ դրամի:

գնահատական չհնչեցնեն: Այդ թվում՝ 31 մլրդ դրամի մասին հիշատակումը: Ի՞նչ է այն: Մեկ-երկու դարձ թվաբանական գործողություն կատարելու արդյունքում ստանում ենք, որ փետրվարի 1-15-ի յուրաքանչյուր օր 1 բնակչի հաշվով միջին հայաստանցին մոտ 660 դրամի առեւտուր է կատարել: Եթե այս թիվը տարածենք համեմատաբար գնողունակ հասկածի եւ առավել համեմատաբար վրա 30-70 հարաբերակցությամբ, կստանանք մոտ 850 եւ 450 դրամ ցուցանիշեր: Վստահ եմ հասարակության գնողունակ հասկածը կվրդովվի, քանզի հաշվարկված 850 դրամի դիմաց իմրդ դրա շատադաժակաւոր է ծախսում: Իսկ ահա մեր առավել համեմատաբար մասը, որն այլ բառադաժակաւոր արդեք է համարվում, լռելով կհաստատի իր կարգավիճակը: ՄԱԿ-ի բազմաթիվ փաստաթղթերում է նշվում, որ օրը 1 դոլար ծախսող ֆաղաֆաղներն արդեք են համարվում: Ընդունում են, որ արված թվաբանությունում որոշակի տարանջատներ կարող են լինել, սակայն ոչ էական, որն էլ արտահայտվում է հայաստանյան միջավայրում: Հարուստերը մասամբ թե առավել բարելավվում են իրենց կենցաղը, իսկ համրության մնացած

հասկածը արդեքանում է, հուսալիության սրվում:

Իսկ թե որտեղից կարող էր ծագել գայթակղիչ լրացուցիչ 31 մլրդ գումարը, հայաստանցիները լավ գիտեն դրա տեղը, անուշաժե՛ գնաժե՛ց: Ակտիվ լրագրությամբ զբաղվող ՀՀ ֆաղաֆաղի նման մտադաժակաւոր ունեցել է 2020-ի որդ տարվա ընթացքում, քանզի ընթերցողներին գների աճի վերաբերյալ տեղեկատվություն հաղորդելը մեր մասնագիտական դաժակաւորությունն է: Մեկ անգամ չէ որ գրել ենք, ասենք, ղայմանականորեն «Ալեկոլ» բուսայուղի գնաժե մասին, որը 2020-ի հունվար-մարտ ամիսներին վաճառվում էր 630 դրամով 1 լիտրի դիմաց, տարվա կեսերին արդեն 750-780 դրամով, տարվա վերջին 930-950 դրամով, հիմա արդեն 1000 դրամից ավել գնով: Համեմատաբար դաժակաւոր է ոչ դաժակաւոր առաջնահերթություն համարվող շաժակաւոր դաժակաւոր, որի տարեկան սղառումը ՀՀ-ում 70 հազար տոննայի սահմաններում է: 2020-ի տարեկաղբին առեւտրային ցանցում կարելի էր հանդիղբել 260-280 դրամ գնի: Իսկ ահա ամառանից սկսած այն կաղբեց 320 դրամ, շաբաթներ անց 360 դրամ, տարեկաղբին՝ 420-440 դրամ: Գնի ավելացում

անգամ նվազագույն 100 դրամով հաշվառելու դաժակաւոր ունեցում ենք միլիարդավոր դրամների կուղբե շրթում համարել, կուղբե՛ գղբում: Հասարակական սննդի կողմից շաժակաւոր ծախսը հանելու դաժակաւոր 4 անձից բաղկացած ընտանիքի հավելյալ ծախսը 5-6 հազար դրամ է կաղբում, որը փոքր գումար չէ սասնյալ հաղաբար ընտանիքների համար: Հասկաղբեք եթե նկատի ունենանք նաև հաց-հացամթերների, հավկիթի եւ այլ առաջնահերթությունների գնաժե:

Հանրության որոշակի հասկածը անգամ գնաժե գործընթացը որոշակի ընթերցումով կընդունի, եթե ՀՀ բյուջեն զուտ մոտեցմամբ ծախսվի. բանակի սղառաղբիությունը թարմացվի, սղաղաղբական բնակարանաղբություն ծաղկավի, ուսանողներին կրթաթողբակներ հասկացվեն, մեղքի նոր կայարաններ կառուցվեն, բաղբաբնակարան շենքերն անրացվեն... Պարզ է, որ նվաճումները մեր մարդկանց նվազագույն ակնկաղբիների ցանկից են, որոնք այսօրվա իշխանության ղաղբներում չկան: Այստեղից էլ նրանց թերահաղբաղբությունը դաժակաւոր այրերի արաժի ու ասաժի հանղբե:

23.02.2021 թ.

Ժողովրդավար երկրները չդասադարձեցին «ռազմական հեղափոխման» փորձը, վարչապետին սասարեց միայն Թուրքիան

ԱՆԱԳԻՏ
ՀՈՎԱՏԵՓՅԱՆ

Փետրվարի 25-ին գերմանալեզու լրատվամիջոցները հոլանդիկ անդրադարձան Հայաստանի ներադարձական վիճակին, մասնավորապես ՋՈՒՎ վարչապետի հրաժարականի դեմ հանդիմանումը: Գերմանական ռադիոն՝ «Դոյչլանդֆոնկը» լուրը վերնագրել է «Իսթանբուլում համար թայֆար բանակի եւ կառավարության միջեւ», «Եվրոնյուզի» գերմանական ծառայությունը՝ «ՋՈՒՎ դաժանաբան է վարչապետ Փաշինյանի հրաժարականը», «Դեր Շոփգելը»՝ «Վարչապետը հեղափոխման փորձ է օրակույմ եւ ազատում գլխավոր Եսաբի Թեյսին»: Մյուս լրատվամիջոցները՝ «Դեր Շանդարդը», «Վիհներ ցայթունը», «Կուրիերը», RT-ի գերմանական ծառայությունը կրկնում են նույնը՝ ընդգծելով Ռուսաստանի վերաբերմունքը, որ հանդարտության կոչ է անում: «Այժմ կարելու է այն է, որ իսթանբուլում ժողովրդի ձեռքում մնա, քանի որ այն, ինչ հիմա կատարվում է, ռազմական հեղափոխում է», Փաշինյանի ֆեյսբուքյան ուղիղ եթերից մեջբերում է «Վիհներ ցայթունը», որ ներկայացնում է Ռուսաստանի դիտարկումը, թե սա Հայաստանի ներադարձական հարց է, որ լիարժեք կարգավորվի երկրի սահմանադրությամբ: Կրեմլի խոսնակ Պետկովը, ըստ Ինտերֆաքսի, որին հղում են անում գերմանալեզու ՋԼՄ-ները, հիմնադրաբար օրը փոխանցել է, թե մտահոգությամբ են հետևում Հայաստանում ընթացող իրադարձություններին:

Գերմանալեզու մեդիան, մասնավորապես «Վիհներ ցայթունը» նշում է, թե ընդդիմության վարչապետի հրաժարականի դեմ հանդիմանումը սասուկացել է հասկալի Ադրբեյջանի դեմ դաժանաբանության դեմ, Փաշինյանի ֆունդամենտը նրան են մեղադրում դաժանաբանության եւ երկրի դավաճանելու համար: «Կուրիերը» նկատել է, որ սալիս, թե հայտնի չհարձակ էր քաղաքում կառավարության դեմ: Կառավարության դեմ հանդիմանումը հանդիմանողները հեռացնել են թե՛ թարգմանիչ, թե՛ թարգմանիչի տարածքում: Ավստրիական այս լրատվում նշում է Երևանում աշխատող ժպի լրագրողի իրազեկումը, թե ուսիկանությունը հոծ ներկայությամբ դաժանաբան է կառավարության շեղումը, իսկ ընդդիմադիր բազմաթիվ ֆաղափական գործիչներ ձերբակալվել են:

Երեկվա լրահոսին հետևելով հնարավոր չէ չնկատել, որ որեւէ երկիր, բացի Թուրքիայից, չդասադարձեց Հայաստանում «ռազմական հեղափոխման» փորձը: Իսկ գերմանալեզու ՋԼՄ-ները, մեր կարծիքով, իրենց վերաբերմունքն արտահայտեցին չեզոք տեքստով խոսում լուսանկարներ կցելով: «Դեր Շոփգելը» ընտրել է Հայաստանի վարչապետի այնպիսի լուսանկար, որ խմբագիր աշխատանքի Նիկոլ Փաշինյանին բարդ չի լինի հասկանալ՝ ինչ է ուզում ընդգծել գերմանական թերթը: Իսկ ավստրիական «Կուրիերը» երկու լուսանկար է կցել երեկվա տեքստին: Առաջինը՝ Ազատության հրապարակում անցավ Եսաբի՝ փետրվարի 20-ին հավաքված ընդդիմությունը՝ հոծ բազմությամբ, Իսթանբուլում, իսկ ներքինում՝ վարչապետի սոցիալական ցանցում: Երկրորդը՝ Ֆրանսիայում հանդիմանողների զանգվածում է դրոշմակալ, էգոիստի եւ ժողովրդավարի արձանները: Իսկ ֆրանսիացիները լուսանկարում կրում ընդունած աշխարհում առաջին երկրի հետևում են զարմանով՝ Մեծ դաժանության արձանները:

Մյունխենի անվստահության...

Դրանցից առաջինը, ըստ Բայդենի, Թուրքիայի նախագահ Էրդոգանի վարչակարգն է, իսկ երկրորդը՝ ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը: Կոնֆերանսն արդեն անհասկանալի դաժանաբանության կիրառելու որոշում է ընդունել որոշ ժամանակահատվածում գործիչների հանդեմ:

Բոլոր հիմքերը կան ենթադրելու, որ Մյունխենի անվստահության կոնֆերանսը ընթացել է նախագահ Բայդենի նախաձեռնած առաջնահերթություններին համադասախախտում, ինչը չափազանց կարեւոր է նրա մասնակցությունը միջոցառմանը, առավել եւս առջանցելու:

Ինչպես փետրվարի 19-ին տեղեկացրել է ռուսական «Sputnik» ռադիոկայանը, Բայդենը ելույթում խոսել է ԱՄՆ-ի եվրոպացի գործընկերների հետ համագործակցելու հարցում կասկածները խաղաղացրելու, Հյուսիսատլանտյան դաժանաբան հավասարի մնալու, ավելի քան 20 տարվա վաղեմություն ունեցող աֆղանական դաժանաբան դիվանագիտական լուծում գտնելու եւ այդ երկրում խաղաղություն ու կայունություն հաստատելու, Իրաֆ-Շամ իսլամական դաժանաբան ահաբեկիչների դեմ դաժանաբան հետադիմացումն արագացնելու մասին, նշելով. «Մենք թույլ չենք տալու, որ Իսլամական դաժանաբան կոչվող ահաբեկչական այս կազմակերպությունը Միջին Արեւելքում, Եվրոպայում, ԱՄՆ-ում կամ որեւէ այլ երկրում ստանա մարդկանց»: Այնուհետեւ նա նշել է Չինաստանի հետ ծավալվող մրցակցության մասին, թե դա ընթանում է ինչպես սնտեսության, այնպես էլ անվստահության ոլորտում, ուսի չափազանց կարեւոր է ԵՄ-ի ներգրավվածությունը այդ մրցակցության մեջ, որպեսզի հնարավոր լինի դա ծավալել համատեղ ուժերով:

Ի դեպ, ԱՄՆ-ի նորընտիր նախագահը Չինաստանի հետ հարաբերություններին անդրադարձել էր նաեւ նախքան մյունխենյան անվստահության կոնֆերանսը եւ ընդգծել դրանց բարելավման անհրաժեշտությունը: Բարելավման հարցում նրան փետրվարի 22-ի հայտարարությամբ աջակցել էր Չինաստանի արտգործնախարար Վան Ինը, այն առումով, որ նախորդ նախագահ Դոնալդ Թրամփի կառավարման վերջին տարիներին փաստորեն ընդհատվել էր ԱՄՆ-Չինաստան երկխոսությունը: Հետեւաբար Չինաստանի հետ ԱՄՆ-ի հարաբերությունների բարելավումը անհրաժեշտ է հասկանալ երկխոսության վերականգնումն ու երկրորդ հարաբերությունների լարվածության թուլացումը, ինչը, ըստ երեւոյթին, Բայդենին անհրաժեշտ նախագահ Պուտինի վրա ճնշումներն անարգել ուժեղացնելու համար:

Նախագահ Բայդենը Չինաստանից հետո անդրադարձել է Ռուսաստանին եւ ընդգծել, որ Մոսկվայում ՆԱՏՕ-ի համար ավելի մեծ ստանդարտ է, քան Պեկինը, ավելացնելով. «Պուտինը ամեն կերպ ձգտում է թուլացնել Եվրոպան, ՆԱՏՕ-ն եւ խափանել եվրոպական նախագծերը»: Նա փորձում է վնաս դաժանաբան Հյուսիսատլանտյան դաժանաբան միասնությանը, որովհետեւ Կրեմլի համար նախընտրելի է առանձին առանձին սանձել ՆԱՏՕ-ի երկրներին»: Այնուհետեւ Բայդենը Մոսկվային մեղադրել է նախագահական ընտրություններին միջամտելու փորձերի եւ ամերիկյան ֆաղափական համակարգն աշխարհում վարկաբեկելու մեջ եւ կարծիք է հայտնել, որ Ռուսաստանը ստանդարտի է ժողովրդավարական համակարգերի համար: Վերջում նախագահ Բայդենը հայտարարել է, որ ԱՄՆ-ը վերադառնում է Մերձավոր եւ Միջին Արեւելք:

Վերադարձի հանգամանքը չափազանց կարեւոր է ինչպես արդեն գրեթե գոյություն չունեցող Արցախի, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության համար: Դա կարեւոր է նաեւ Պուտինի եւ ՌԴ արտգործնախարար Սերգեյ Լավրովի համար: Թերեւս դաժանաբան չէին վերջինների Վաշինգտոնին հասցեագրած հայտարարությունները, որոնք արդարանալու բնույթ էին կրում, որ հնարավոր լինի ստուգել ԱՄՆ-ի նախագահի հնարավոր հակադրությունը: Զանգի որ նախագահ Բայդենն անարձագանք էր թողնում դրանք, ուսի Պուտինն ու Լավրովը, զրկվելով կողմնորոշվելու հնարավորությունից, խիստ անհանգստանում էին: Դրա համար ունեին լուրջ դաժանաբաններ:

Ի վերջո Պուտինը, թույլ տալով Երդոգանին վարձկան ահաբեկիչներ տեղափոխել դարաբարության հակամարտության գոտի, նպաստել էր ահաբեկչության աշխարհագրության ընդլայնմանը, առաջ Երդոգանի հետ համագործակցելով ԱՄՆ-ին ու Ֆրանսիային դուրս էր մղել Լարաբադի հիմնահարցի կարգավորման գործընթացից: Դա հանգեցրել էր Միսսիսի խմբի եռամսյակային առաջնահերթության դուրսմղմանը նաեւ Հարավային կովկասից: Դուրսմղումը հարաբերաբար դարձնելու համար Պուտինը ռուս խաղաղադաժաններ էր տեղակայել Երդոգանի վարձկան ահաբեկիչները, որոնք նախաձեռնում են անստեղծ եր Միսսիսի խմբի փաստաթղթերը, որոնք նախատեսում են ոչ թե ռուս, այլ միջազգային խաղաղադաժանների տեղակայումը:

Թեեւ նախագահ Բայդենը Մյունխենի կոնֆերանսում չի արձարձել Արցախի, Հայաստանի կամ Հարավային Կովկասի խնդիրները, սակայն առանց ֆաղափական ներկայությունը վերականգնելու Հարավային Կովկասում, ԱՄՆ-ը չի կարող ամուր դիրքեր ունենալ Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքում: Պուտինն ու Լավրովը գիտեն այդ մասին: Գիտեն նաեւ, թե ինչպես են ռուսադաժան Արցախի, Հայաստանի եւ առհասարակ հայ ժողովուրդի իրավունքները: Այնուամենայնիվ ըստ երեւոյթին, նրանք փոխել են իրենց Հայաստանին հասցեագրած արտահայտությունների ոճը, նույնիսկ սկսել են մասնակի սիրաշահել հայերին: Սանվանդ որ, հակառակ Պուտինի կամքին, շարունակվում է Արցախի անկախության ճանաչման գործընթացը, ինչպես նաեւ ղեկավարելու 22-ին ճանաչեցին Իսրայիլի Վերոնա ֆաղափ ու Ավստրալիայի ամենամեծ նախագահը՝ Նոր Հարավային Ուելսը: Այդ ընթացքում ԱՄՆ Կոնգրեսի 100 անդամներ կոչ արեցին Բայդենի վարչակազմին սասարել Հայաստանին ու Արցախին, դասադարձեցնելով Ադրբեյջանին ու Թուրքիային: Այս ամենը նշանակում է, որ նախագահ Բայդենն էադաժան խախտել է նաեւ Պուտինի աշխարհադաժանական հաշվարկները Հարավային Կովկասում, որոնց զոհն Արցախի հետ դարձել է նաեւ Հայաստանը, «Շոփգել» Պուտին-Երդոգան համագործակցության:

Խառնաձուրթ սարածաբանային ...

Այնուհետեւ Գորը ազդարարում է. «Ավելին, Զարույք, Բաբուն եւ Աշխարհը վերջերս մի ուրիշ կարեւոր համաձայնագիր ստորագրեցին, որն ստացավ «Lapis Lazuli Corridor» անվանումը: Դրանով Թուրքիայի եւ Ադրբեյջանի սարածիներով Աֆղանստանը միանում է Թուրքիային»: Սուկ վարկածային տեսակետ է այն, որ Բաբուն կարող էր «հաղթանակ սանձել» առանձին: Ինչո՞ւ այդ դեպքում կարիքն զգացվեց դիմելու 2000 սիրիացի եւ թուրքահայ զինվորականների, թուրք զինվորական փորձագետների եւ հազարավոր անօդաչու սարճերի: Եվ ինչո՞ւ 44 օր տեւեց այդ մասնակի հաղթանակը:

Խարզելիչ հարձակումների հավանականությունը: Խոցելիությունն առնձին, Իրանի սարածի մասնամասն թիրախ է դարձել նաեւ: Բաբուն ղեկավարելու 10-ի տնտեսադաժան հնչած Երդոգանի խոսքերն ան մասին, թե Իրանական Ադրբեյջանը վերականգնվելու է՝ լեզվի սայթափման արդյունք է, ոչ էլ սխալ մեկնաբանված անդրադարձ, քանի որ այդ ազդանշանից հետո, թուրքական եւ ադրբեյջանական լրատվամիջոցները սասուկացրել են իրենց արձակվող Իրանի դեմ՝ մեղադրելով վերջինիս Հարավային Ադրբեյջանը (ազերիներով բնակեցված Իրանի հյուսիսային շրջանը) զաղութացնելու մեջ: Իրանի 85 միլիոն բնակչության 38 տոկոսը թուրքազերիական ծագում ունի: Բաբուն եւ Անկարան էթնիկական խլրոսմների են հրահրում նրանց՝ կոչ անելով սեր կանգնել իրենց լեզվին եւ ժառանգությանը:

Գորը անցած ուղու վրա հիմնվելով, կարելի է ասել, որ Ադրբեյջանի նոր դեմակառուցությունը Իրանի մասնամասն հարցում միայն Անկարայի եւ Բաբլի Կառնից չի բխում, այլ աղերսվում է նաեւ Վաշինգտոնի եւ Թեյ Ավիլի Կառնից հետ: Զառասույնը ուսուցա դաժանաբան Իրանի իսթանբուլում խոսքերը մասերում խնդիրներ է առաջացնում եւ անդաժան մնում: Այդ խառնաձուրթ մեջ նա իր նոր կարգակարգն է սերմանում: Թուրքիան վստահաբար գնում է հիսլերական Գերմանիայի անցած ուղիով, օգտագործելով միեւնույն մարտավարությունը՝ իրազորելու համար իր սարածային փառասիրությունը:

Անգլ. քարզմանեց՝
ՏԿՎՈՒՅ ԾՈՒՄԿՅԱՆԷ
(Armenian Mirror-Spectator)

Կանեփի աճեցնելու հեռանկարը

Համավարակի եւ դաստիարակչական սնտեսական օրերը հաղթահարելու միջոց, թե՛ ֆայլ դեմոկրատիայի օրինակաբանություն: Հայաստանում թելափուկ կանեփի կիրառության մախափած մշակվել էր դեռ 2018 թվականին, սակայն այդ ժամանակ այն կյանքի չկոչվեց: Օրեր կառավարությունը հաստատեց «Տնտեսական արձագանքման ծրագիրը եւ գործողությունների լիցենզիայի» բաղկացած 12 նորարարական եւ 14 աջակցության ծրագրերից, որոնցից մեկը վերաբերում է արդյունաբերական կանեփի աճեցմանը:

միկայի մախարարը՝ **Վահան Քերոյանը**:

Տեխնիկական կանեփի մշակումը նույնիսկ ներառված է կառավարության հաստատված 2021թ-ի տնտեսական արձագանքման ծրագրում ու գործողությունների լիցենզիայում:

«Բոլոր դարերը դարել էին, մնացել էր կանեփը, հա՛: Եթե արդյունաբերական կանեփն այդքան լավ բան լիներ, ամբողջ աշխարհն արդյունաբերական կանեփ կցաներ: Տեղը չգիտեմ, թե՛ սերը չունենի», - ասում է տնտեսագետ **Արթուր Խաչատրյանը**:

«Կանեփի բոլոր տեսակները համարվում են թմրամիջոցներ, հոգեմեծ (հոգեմեծագործուն) նյութեր դառնալու թույլատրելի, որոնք ընդգրկված են ՀՀ-ում արգելված մշակաբույսերի ցանկում, եւ եթե նույնիսկ խոսքն արդյունաբերական հումքի մշակման մասին է, այն որոշակի մշակվածության դասառ է:

Տեխնիկական կանեփի բողբոջ կարող է աճեցվել նաեւ դրա՝ թմրանյութ հանդիսացող տեսակը», - մեզ հետ զրույցում նստեց **Ս.Գառնիջյանը**:

Պատճառնալիկ սեղեկանքի համաձայն, ՀՀ-ում տեխնիկական կանեփի մշակության հիմնական նպատակը դրամից թել ստանալն է:

«Ցավով, կանեփի ասելով այլ բան են հասկանում, մինչդեռ կանեփը լավ կարելու արդյունաբերական հումք է, կարելի է օգտագործել նաեւ տեխնիկ արդյունաբերության մեջ՝ թուղթ, ներկեր, լափեր, կոսմետիկ միջոցներ, բժշկության մեջ կիրառվող յուղեր ստանալու նպատակով», ավելացրեց **Ֆերմեր Ա.Սարգսյանը**:

Մարդկանց կարծիքները տարբեր են, բայց սղատեխնիկները մեկը՝ որ այն մարիխուանայի օրինակաբանացման «անտեսանելի» սկիզբն ու կաղը չհառնա:

ՀԱՍՏՈՒԿ ԱՎԵՏԻՄՈՅԱՆ, 3-րդ կուրս լրագրողություն

«Չուրն իր ճանապարհը գտել է»

Այս խորագիրն է ընտրել ֆրեզոյաբանական երգահան եւ երգիչ Ջոզեֆ Պողիկյանն իր նոր ստեղծագործության համար, որն անդրադառնում է բնօրրանից սեղանահանության եւ հայկական սփյուռքի կազմավորման թեմային: Ծրագիրը իրականացնելու նպատակով 2019-ի հոկտեմբերին Պողիկյանը Երեւան է փոխադրվել, որտեղ ուսումնասիրություններ է կատարել Կոմիտասի անվան թանգարան-ինստիտուտում եւ դասավանդել Երեւանի ղեկավարական երաժշտանոցում:

Խորագիրը, որը փոխաբերական իմաստով նշանակում է արյան կանչն իր ճանապարհը գտել է, վերցված է, ըստ «Միր-Սփեթբեյթ» շաբաթաթերթի, Հրանդ Դինի գրած մի հոդվածից այն մասին, թե ինչպես ֆրանսահայ մի շարք կին մահանում է Թուրքիայում իր մանկության գյուղն այցելելիս: Երբ մարմինը հողին հանձնելու հարցն է առաջանում, գյուղացիներից մեկն առաջարկում է հենց այդ գյուղում էլ թաղել, քանի որ «Չուրն իր ճանապարհը գտել էր»:

Բնօրրանի հետ միաձուլվելու այս յուրահատուկ դասնություն միջոցով Պողիկյանը փորձում է զսնել իր սեղն այս աշխարհում ինչպես հոգեւոր, այնպես էլ ստեղծագործական առումներով:

Կոմպոզիցիայում ներառված ջրի գաղափարը, որ արյան կանչից բացի առնչվում է նաեւ սեղանահանության հետ, ներկայացված է Կոմիտասի հավաքած ժողովրդական երգերից հասկանալի միջոցով: Պողիկյանը կարողացել է վարդապետներին միախառնել այդ հասկանալի եւ հորինել բարդ ու ժողովրդիչ մի նոր ամբողջական ստեղծագործություն:

Պողիկյանը մասնակցել է երաժշտական բազմաթիվ միջազգային փառատների, ինչպիսիք են «Oregon Bach Festival-ը», «New Music on The Point Festival-ը» եւ միջոցառումների «Walt Disney Concert Hall-ում», «TENOR Conference-ում» (Մելբուռն) եւ այլն: Նա նաեւ հիմնադիրն է էլեկտրոնային երաժշտական գործեր կատարող «Ensemble Decipher» խմբի:

Հ.Օ.

Գորգերի անցած ուղին՝ Շուշիից մինչեւ Երեւան

Շուշիի գորգերի թանգարանի «բնակիչները» իրենց ժամանակավոր բնակությունն են գտել Երեւանի Ալ. Թամանյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտում: Թանգարանի փայտե դռներից այն կողմ ցուցադրված են 17-20-րդ դարերի գորգերի, ասեղնագործությունների, ասեղնագործ գորգերի ու կարմեցների 71 նմուշներ:

120 գորգ մնաց, չհասցրեցինք սահմանել, կենցաղային իրերը, խեցեղենը, բրոնզե դարը, փայտե դարը մնացին այնտեղ»: Նրա հաղորդմամբ՝ Շուշիից հաջողվել է դուրս բերել օրոջ 160 գորգերի ցուցանմուշներ: Տեղափոխության ընթացքում որեւէ նմուշ չի վնասվել, սահմանված գորգերի մի մասն էլ շարունակում է մնալ Ազգային թանգարանի ղեկավարության մոտ: Իսկ այստեղ ցուցադրված նմուշները դեռ մի քանի ամիս հասանելի կլինեն այցելուների համար:

«Գորգը ժողովրդական արվեստ է, իսկ ժողովրդական արվեստը, որդես կանոն, հեղինակ չի ունենում, ժողովուրդն է դրա հեղինակը: Այս դարազային,

երբ հայսնի է՝ ո՛ր գորգը ո՛ր գյուղից է, օտար դեմքերում նույնիսկ, թե ո՛ր ընթացքի կանայք են գործել այդ գորգը, մենք կարող ենք ասել, որ այն բացառիկության կնիքն ունի իր վրա: Դրանից բացի, այսօր մեծ ցուցահանդես, այսօր ներկայացված է Շուշիից մինչեւ Երեւան ճանապարհի իր մասնակցության ազգային թանգարան-ինստիտուտի սօրտեն **Մարկ Գրիգորյանը**:

Գունագեղ ու բազմաթիվ նախերգնքով հագեցած գորգերի մեջ աչի են ընկնում հազվագյուտ նմուշներ, որոնք հարյուրավոր տարիների կյանք ունեն, ամենահինը 350 տարեկան է:

թյուն ունի. «Ամենահինը 17-րդ դարի ասեղնագործություն է մեսափի վրա, ամենաբարձր մակարդակի տեխնիկ աշխատանքն է, օրիգինալ վիճակում է, չենք վերանորոգել», իր խոսքում նստեց Վարդան Ասծատրյանը:

Թանգարանի «բնակիչներից» ամեն մեկը իր դասնությունն ունի, որն էլ յուրահատուկություն է սալիս դրանց: Թանգարանի հիմնադրի խոսքով՝ նմուշների 90 տոկոսի սկզբնաղբյուրը հայսնի է:

Ժամանակին թանգարանի ստեղծումը նպատակ է ունեցել փրկել արցախյան ավանդական գորգերը մոռացությունից ու կործանի յուրացումից. «Չէի կարող մնալ հաճույքի ղեկավարել հարեւաններին՝ այս ամենը այնտեղ թողնելով: Փոքր ժամանակվանից աչիս առաջ է եղել՝ ինչպես էին արդեազանցները գյուղերով, սներով օրում ու հին գորգերը գնում, նորերը սալիս, եւ իրենց թանգարանի 70 տոկոսը Ղարաբաղի հայկական գորգեր են», ասում է թանգարանի հիմնադիրը:

Թե ինչ վիճակում են հիմա Շուշիում մնացած նմուշները, Վարդան Ասծատրյանը հստակ սեղեկություն չունի, միայն լուրեր կան, որ արդեազանցները գորգերը հանել են թանգարանից եւ դրանց վրա նամազ են

անում: Որեւէ նոր նմուշ դուրս բերելու հույս Վարդան Ասծատրյանը չունի:

Այսօրվանից հետո ղեկավարվելու անհավանական ժամանակահատվածում Վարդան Ասծատրյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտում նմուշները Շուշիի գորգերի դասնությունը ու նրանց անցած ուղիսակահին՝ Շուշիից մինչեւ Երեւան:

ՀԱՍՏՈՒԿ ՄԵՆՈՒԹՅԱՆ, ՀՊՄՀ կուրսային ֆակուլտետի Լրագրության բաժին 3-րդ կուրս

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակության Լ Տարի
 Հիմնադիրն է հրատարակիչ
«ԹԵՃԵՅՆԱՆ ՓՈՒԼԻՏԻԿԱ» ՆՈՒԹ
 Երեւան 0010, Համադրություն 47
 e-mail: azg@azg.am,
 azgdaily@gmail.com
 www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
 ՅՎԱԴՐ ԱՎԵՏԻՄՈՅԱՆ հեռ. 060 271117
 Հավաքագրություն (գովազդ) հեռ. 582960
Շուշիից մինչեւ Երեւան
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով ամբողջական թե՛ մասնակի արտատրամերը տրամադրվում են միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրառում համաձայնության խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի:
 Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձնում:
 Գ. ստանով յոթանասներորդ գովազդային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությունը ղեկավարված է լինում:
 «AZG» Weekly
 Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
 Phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010